

A HÉT

SZERKESZTI ÉS KIADJA

KISS JÓZSEF.

33. szám.

XI. évfolyam.

ALAPÍTOTT 1870.

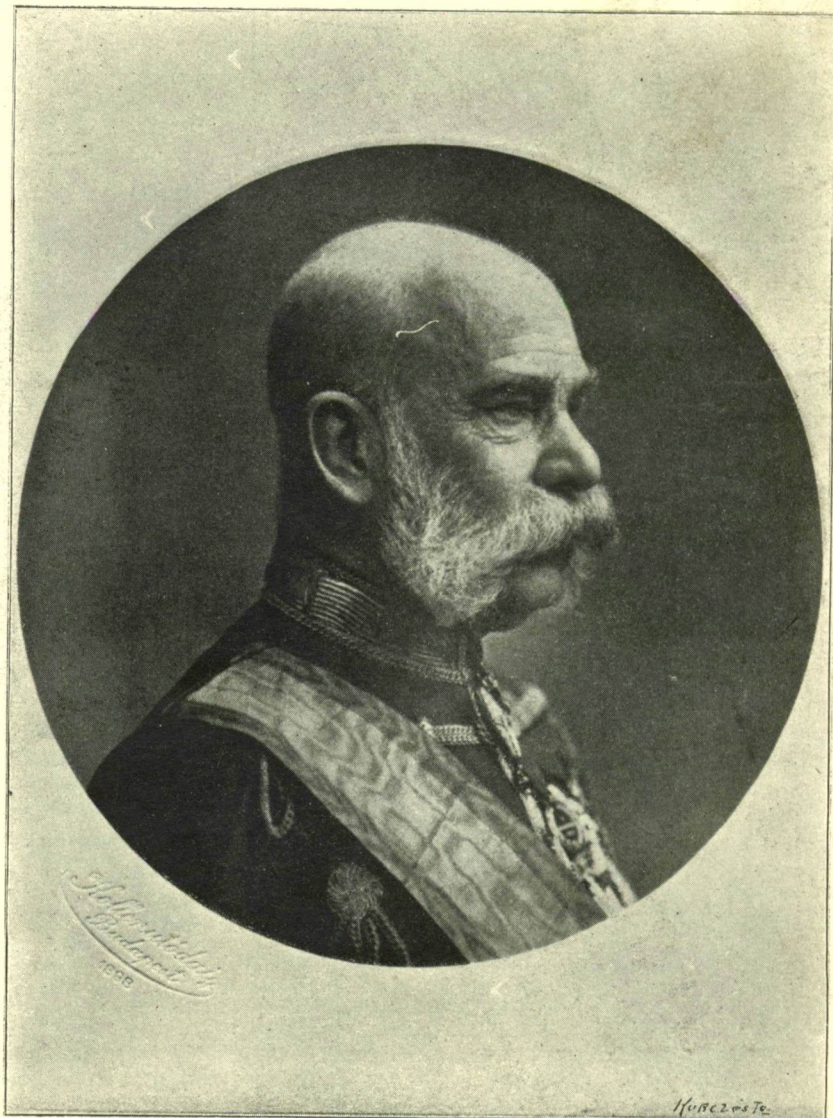
Angol, francia
uri divatszikkék, fehérnemű
és kalap-raktár

Várady Béla

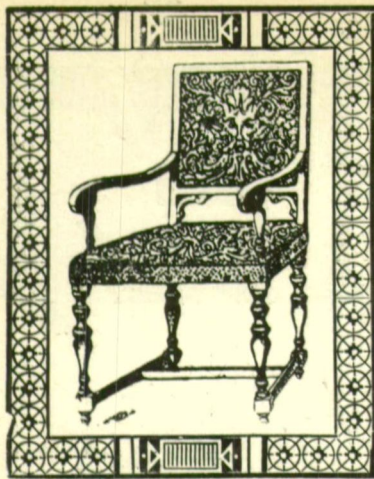
BUDAPEST, IV., Kishid. utca 9. szám.
Készít férfruhát
kiszárolag angol szövetelekből
mérték szerint.

Szerkesztőség és kiadóhivatal

VII., Alsó-Erdősor 3 sz.

A 70 éves király.

Gmehling Hermann

csász. és királyi udvari szállító
bőr és bőrbutor gyára

Budapest Bőrszékek, támlányok, mappák,
papirkosarak, kályhaellenzők stb.
VII-ik kerület,
Damjanich-u. 6. Régi nádszékek bőrrel bevonatnak.

ERDÉLYI

csász. és kir. udvari fényképész.

IV., Ujvilág-utca 2.
a Kossuth Lajos-utca sarkán.

.. **FIÓK MŰTEREM:** ..
V., Erzsébet-tér 18. sz.

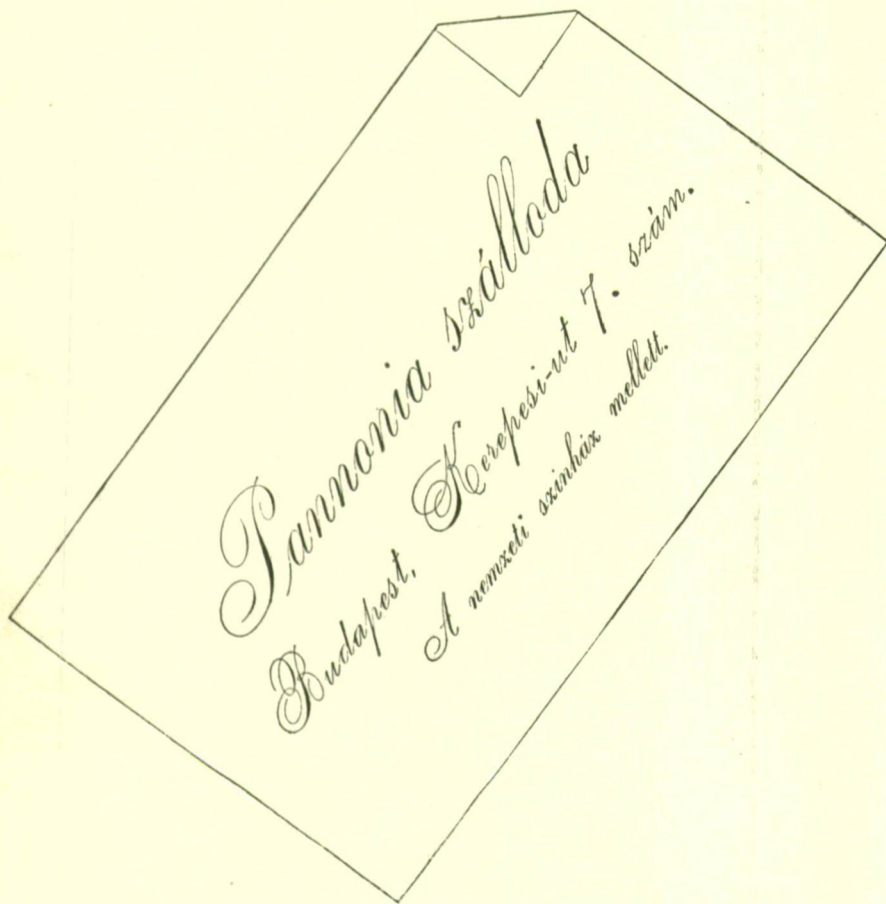
Fényképfelvételek iz-
léses, művészes ki-
... vitelben ...

Külön osztály:
külső, házunkivüli
fényképfelvételekre.

Lőfegyverek, revolverek és töltények.

... Olasz vivószerkek főraktára. ...
... Bel- és külföldi rendjelek és érdemjelek ...

Árjegyzéket
kivánatra ingyen és
bérmentve küldünk.

Ő fensége a svéd királyi
trónörökösne
udvari szállítója.

Ő fensége a
Mecklenburg-Schwerini
hercegnő u. szállítója.

HALUSKA JÁNOS

császári és királyi udvari szállító
BÉCS, I., Neuermarkt 13-ik sz.

Különlegességek angol női ruhákban,
kerékpározó-dressek és turista-öltönyökben.

Bekötési táblák a »HÉT« eddig megjelen
... összes kötetéhez ...
(egy évfolyam 2 kötet) kötetenkint 2 korona 60 fillér
előleges beküldése után portomentesen kaphatók.

LOHR MÁRIA Csipke-, vegyeszeti tisztító- és festészeti-intézete

ezelőtti KRONFUSZ

Gyár: VIII., Baross-utca 85-ik szám.

IX. Kálvin-tér 9. V. Herminyó-utca 3. VI. Teréz-körút 39. VI. Andrásy-út 16. VIII. József-körút 2

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:
 Egész évre kor. 20.—
 Félévre » 10.—
 Negyedévre » 5.—

Egyes szám ára 40 fill.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VII. ker., Alsó-Erdősor 3. sz.

Hirdetések

felvétele ugyanott.

Kéziratok nem adatnak vissza.

— Budapest, augusztus hó 19. —

Krónika.

Dizsmagyarban.

— aug. 17.

Csudálatos változása a világnak. A széles magyar fringia az emésztő harcok közepette az üvegszékényben szomorkodik s mikor utána nyulnak, amikor fölkötik, amikor a filczkalapot fölvaltja a bogláros kalpag: akkor kisüt a nap és elül a harc. Sipba fujnak a szélvész és koczintanak a dsidások. Ez a magyar politika — dizsmagyarban.

Idegenforgalomnak való látvány, amit politikai, vagy nemzeti ünnep napjain produkálni tudunk. Annyi színe, annyi drágasága, annyi daliássága, annyi tüze egyetlen nemzetnek sincs, mint nekünk, mikor kiöltözködünk. Ha ránézek egy dizsmagyaros urra, nem ismerem benne arra a katarrhusos politikusra, akivel a képviselőház folyosóján beszéltek. A mente úgy feszül rajta, mintha sohse czingároskodott volna zekében és a lovat megüli — istenem, hogy megüli a lovat! Igazán Árpád vére dizsmagyarban, pedig, úgy lehet, hogy cseh, vagy német ős liferálta a magyar földet, mielőtt hazájává lett volna.

Ezek a megjegyzések épenséggel nem valók ide, tán ép azért kerültek könnyű lelkiismerettel papirosra. Csak annyit akartam mondani: milyen más a magyar dizsmagyaros ünnepen, mint a hétköznapi politikában! Ime Esztergomban csináltak egy katolikus ünnepet, amely mikor megülték, nemzeti ünneppé lett. Nem volt semmi eltérés az eredeti programtól, ami igaz volt tegnap, igaz maradt ma is, de a politika dizsmagyarba vágta magát és minden visszavonás megszűnt. Van-e joga a katolicizmusnak lefoglalni a kereszténység ünnepeit? Van-e joga keresztény jubileumnak tenni meg a magyar királyság politikai ünnepeit? Föllibogózhatók-e a középületek egy felekezeti jubileum alkalmával? Megjelenhetik-e a kormány azon az ünnepen, mely ellen titkos rendeletet adott ki? Ezek mind politikai rébuszok, a melynek megfejtésén hétszámra törték a fejüket, meg a másokét a politikusok. A kormány érdemes fejét pláne be is törték, nem azért, mintha igazat szólt volna. Jöttek a tudósok is és kikezdték a dátumot, az augusztus 15-ikét úgy, mint a kilencszáz évet. Még a II. Szilveszter koronáját is, mely állítólag soha sem érintette Szent István fejét. Mindezekből a kontroverziákból egyetlen egyet sem tisztáztak, a legteljesebb zürzavarba szaladt bele a kalendárium s ime, mégis minden

kitisztult, sehol semmi disszonancia, semmi tüntetés, semmi blamage, semmi sérelem: az ország dizsmagyarba vágta magát és bércezen-völgyön honol a nemzeti színü béke.

Miért is, hogy százados előjogaik fejében a nagy urak nem mindig dizsmagyarban járnak? Miért hogy életbevágó érdekekért nem képesek a személyes torzalkodásokat, vagy a valódi nézetbeli ellentéteket úgy félretenni, ahogy félreteszik egy-egy impozáns ünnepség kedvéért? Minek izgatják az országot, amikor oly könnyű megcsöndesíteni és annyi erős embernek akkora vehemens akarata mégis miért csucsosodik ki mindenkor abban, ami történik és soha sem abban, amit tenni akartak?

*

Nem mondjuk ki, de nagyon is gondoljuk, hogy szegény Steiner püspök jókor halt meg. Nem kívánta senki a halálát, de hogy így történt, e gyász esetből kiveszi mindenki a politikai nevető örökséget. Esztergom konkurrenzia nélkül maradt. Vaszary beszélt és a néppárt hallgatott. Én, a megvetett kazár, tisztelettel veszem le kalapomat a holt néppárti püspök előtt. Mert erős volt és nyílt és én tisztelek minden egész akaratot és minden nyíltságot, mert a meggyőződés tisztaságára vall, ha valaki tetteiben, gondolkodásában nem érez semmi rejtegetni, vagy tagadni valót. Amikor az egyik szózatot hallom, mely kedvesebb és lelkesítőbb nekem, mivel jobban vág a gondolkodásomhoz, meg az érdekemhez, gondolok a másikra, akit némán vittek keresztül az ősi városon, melyet az ő hangjának kellett volna áthatnia. Tisztelet a holtaknak, de már életükben is, ezt vallom ma, az ünnepi politika hangulatában, lehet, hogy holnap már magam sem gondolkozom így.

*

Nem a nagy pohárköszöntőjét, hanem a kis üdvözlő beszédet nézem, melylyel Frigyes főherceg elé vitte a papságot, amikor Vaszary Kolost Magyarország legnagyobb szónokának és legfölségesebb stilisztájának vallom. Azokhoz az érczből esztergályozott mondatokhoz, melyeknek fejedelmi lelkét megérzi még a hercegi hallgató is, mik a parlamenti csürt-csavart, erőtlensül és ügyetlenül vergődő szónok-matadorok méter- és zónaidőértékkel taksálandó produkciói? Ha ezt a szónoklatot hallanák Párizsban az interparlamentáris konferencián, ha ezt az élő beszédet állitanák ki a világkiállításon, akkor ismernék csak meg a magyar lelket, a magyar büszkeséget és a magyar intellektust, nem is kellene melléje se gép, se majolika.

De ezt a tökéletességet is csak ünnepekre tartogatják, pedig hej, a nagy kvalitásokra éppen hétköznap van a legnagyobb szükség.

*

Nem igen találják magyarázatát az ujságjukban, hogy mért oly későn jutott eszébe Budapest polgármesterének, hogy a király születése napjára ünnepséget rendezzen. Alig van idő, hogy megvásárolja az ablakába való gyertyákat. És nem hányják a szemére a készületlenséget s nem kérik tőle számon a hanyagságot. Ugy tesznek, mintha minden rendin való volna és a város részéről csakugyan minden rendin van. Mert a kormány, a király akaratára hivatkozva, mindeddigelé letiltott minden hivatalos ünneplést. Négy nappal augusztus 18-ika előtt pedig megrendelte az ünneplést. A szegény város nem tehet róla, a diszponáló kormányelnök ur meg úgy tesz, mintha neki semmi köze se volna a dologhoz. Majd ha nem lesz baj és a hevenyészett ünnep is fényesen sikerült; majd csak jelentkezik valamely formában, hogy micsoda nagy érdemeket szerzett már megint, mikor a várost megmentette attól, hogy Lueger ur lefőzze.

Ebben az ünnepben nincs szükség a diszmagyarra. Az ország meghatottan néz királyára, aki immár hetvenéves. Örömnep ez, de nagyon szomorú. Mert elérni a hetvenedik évet nagy boldogság, de hetven évesnek lenni már nem az. Megérik az alkony és mennél káprázatosabb fény ragyogja be az éjszakát, annál jobban érezni, milyen nagy a sötétség hatalma. És tudjuk, hogy a mi ősz királyunknak, akit minden népe oly nagyon szeret, egyik népe sem szerez többé örömet. Nem csodálom, ha nem kér az ünneplésből. Felköszöntő verssel és ünneplő ruhában járulnak elébe, amelyre is ő azt gondolja magában: holnap megint vásottak lesztek.

Szegény, fölséges királyunk, holnap megint vásottak leszünk! De előbb még körülhordjuk a szent Jobbot.

*

S aztán, hajrá. Szétszedjük a deszkaállványokat, lecsavarjuk a gázlámpákat, letesszük a diszmagyart. Soha szinpadon ilyen gyors színváltozás. Mi is történt tegnap? A nemzet egységét dokumentálták. Hazugság volt. Mindnyájunk meglepedésére értelmezték a multat és jelent. Nagynak mondták a nemzetet és szó sem volt svihákságról. Ma pedig ismét ott tartunk, ahol négy nappal ezelőtt: a néppárt bukott Tapolczán és Széll Kálmán sajnálja legjobban, a protestánsok szervezkednek a már szervezett katolikusok ellen, a zsidók segítik a románokat, hogy majdan rajtuk is megessék a nyugati hitsorsos szive, Ischlben készülnek Kinába és Rátóton letagadják, a nép szent javáért megcsalják a népet, minden szó ámitás és minden tett hazugság, senkise tudja, mire ébred holnap, mindenki taktikázik és fél a másik taktikájától. Pedig oly szép a béke és oly gyönyörű a mindenkinek tetsző szó — miért is nem mindig diszmagyarban csinálják a politikát, mikor ez a ruha olyan becsületesen magyar és olyan magyarosan emberséges!

S—r.—

A Muzsához.

*Szivemben, érzem, egy hír megszakadt,
Amelyen annyi édes dal fakadt
És néha-néha úgy tűnik nekem,
Hogy elnémult örökre énekelem.*

*Oh, mennyi seb, mely mostan is sajog,
A színes álmok, röpke sóhajok,
A multak árnya, a kopár jelen:
Dallá szürödtek át a lelkemen.*

*S a Muzsa hogy gyöngéden rám hajolt,
Sivár utam vigasztalója volt
S kit úgy szerettem, ő lett hűtelen
S nem állna löbbé szóba már velem?*

*Kiért virraszték annyi éjszakát
S keresem a visszhangtalan magányt,
Ki minden asszonynál legedesebb,
Ő ütne rajtam fájó, mély sebet?*

*Te meglagadnál, akihez szelid
Rajongó hittel lelkem közelit,
Ki örömöm vagy s minden bánatom
S kiért cserébe üdvömet adom?*

*Te Istenasszony, Muzsám, mindenem
Homályba', fénybe' téged lát szemem
S oltárodon a dal, mint cherubin,
Magasba száll a lélek szárnyain.*

*A földi élet minden gyönyörével,
Amil te nyujtsz, egy csókoddal nem ér fel
S átok volna nekem az üdv hona,
Ha nem te volnál lelkem daemona!*

Apor László.

A vízfordó talyiga története.

Irta: MOLNÁR FERENCZ.

1.

A hegynek a Dunára néző oldalán egy mély ut vezet lefelé. A széléit sűrűn benötte a vadrózsa, a bodza meg a túskebokor. Amikor estefelé a vízfordó talyiga ledöcög rajta, csak annak a kis sváb fiúnak a kalapja látszik ki a zöldből, aki a hordón ül és a két kövér kis csacsit hajtja. A hegyen villák vannak, s a talyiga oda visz vizet minden este. Ha alkonyatkor, amikor az utolsó rózsaszínű pikkelyek reszketnek lenni a Dunán, arra jársz, látni fogod, amikor a talyiga nagy zökkenésekkel jön le a mély uton a két óvatosan lépkedő csacsival, s a hordón egy vidám parasztfiúval. Fölfelé aztán a fiu a talyiga mögött megy, a csacsik megfeszült gerinczczel kapaszkodnak s a hordóról csöpög a víz.

A fiu egyideig hol egymaga jött a csacsi fogattal, hol egy barátjával, aki lefelé menet mögötte ült a hordón, fölfelé jövet pedig mellette ment és pofozkodott vele. Így boldogan éltek négyecskén: a két csacsi meg a két fiu, s ki tudja, hányadszor vágattak már le a vadrózsa között, amikor egyszer csak kiadták a hegyen, a szomszéd házból a pesti uraságoknak való nyárilakást.

A talyigára és környezetére ez az esemény annyiban volt befolyással, hogy azontul minden este egy kis

leány is lejött a hegyről két nagy bádognaként. A kis leánynak ugyanahhoz a kúthoz kellett volna mennie a vizért, ahová a fiuk jártak. De idővel praktikus viszony fejlődött ki köztük. A dolog úgy történt, hogy egy este a kis leány későn indult utnak, s az ut közepén találkozott a fölfelé jövő talyigával. A csacsik nehéz lábbal kapaszkodtak fölfelé, s a hordóból kotyogó hang hallatszott. Ebből a kis leány arra következtetett, hogy ezek vizet hoznak, s ha van bennük egy kis emberség, neki most nem kell lemennie a kúthoz. Csak akkor merete megszólítani őket, mikor már elhagyták. Utánuk kiáltott:

— Adhatnátok egy kis vizet!

A fiu hátranézett és rákiáltott:

— Csak nem akarod, hogy visszaforduljunk! Ha vizet akarsz, gyere ide.

A leány örömmel szaladt oda, s nemcsak hogy vizet kapott, hanem még azt is megengedték neki, hogy két kantáját hátra a talyigára akaszthassa. A csacsiknak — úgy látszott — teljesen mindegy volt minden s nem is vettek tudomást az esetről.

Másnap, amint a fiuk fölfelé jöttek a hordóval, a kis leány már egy kövön ült és várta őket. Előtte volt a fűben a két bádognaként.

— Hát azt hiszed, hogy ez minden nap így lesz? — kiáltott rá az egyik, de azért megállította a csacsikat és követ tett a kerék mögé.

A kis leány nem szólt egy szót se, csak odavitte a kantáit. A fiu most jól megnézte. Csinos kis leány volt, az arca naptól barna, lencsőke haja sovány kis czopfban függött a hátára. Félénken nézett a fiura. Ez adott neki vizet, s azontul megbarátkoztak. A leány minden este elbük ment a féluton s egy kövön várta őket. Aztán hárman czammogtak a hordó után, amikor a nap lebujt a hegyek mögé s minden elsötétedett, csak a Duna fénylett végis-végig, mintha a jó isten szinezüstöt csurgatott volna el a hegyek közt.

2.

Abba a lakásba, amelyről az imént szó volt s amelyt pesti uraságnak szoktak kiadni, egy ügyvéd költözött a feleségével és a kis fiával. Nagyon kedvetlenek voltak mind, mert a kis fiu beteg volt. Ugy hozták fel ölben, az apja hozta, vigyázott minden lépésére. A gyerekek jó levegő kellett s el is utaztak volna vele messzire, Gleichenbergbe, ha az orvosok azt nem mondták volna, hogy az utazást már nem bírja ki. Hát idehozták Pestről hajón, ez legalább nem ráz, és az apja ölben vitte fel a hegyre.

Szomorú élet kezdődött aztán itt a pestieknek való lakásban. Valósággal haldokolni hozták ide a kis fiut. Nem volt szép gyerek, csak nagyon fájdalmas volt az arca. Ritkás, puha barna haja volt, fésülni se kellett, magától simulat le kis fejére. Az arca sápadt, beteg arc. A szeme, e miatt sirtak legtöbbit a szülei. Oly szomorúan tudott nézni ez a csenevész, városban nőtt kis teremtés, mintha az ő hunyorgató kis dióbarna szemébe lett volna írva az egész emberiség minden nyomorúsága.

Nekik hozta a Riczi minden este a vizet, s alapjában véve a lakóknak is mindegy volt, hogy lemegy-e érte a faluba, vagy az uton kapja két csacsitól.

Napok multak s a kis fiu csak nem lett jobban. Ezt az orvosok megmondták előre, ez biztos volt, de azért idehozták és gyógyították. A szülei magukban szintén azt hitték, hogy mégis csak gyógyulni hozták ide, de valósággal azért voltak vele itt, hogy utolsó napjait megkönnyítsék.

Egy szép, nagyon csöndes és nagyon édes alkonyaton kihozták a terrasra, éppen akkor, amikor a csacsifogat nagy diadalmasan vágatott arra lefelé, a fiu a hordón lovagolt, egy hosszú ággal hadonászott s vígan kiabálta:

— Hó te, hó!

A kis beteg fölemelte a fejét és utána nézett. A gyerekes felbuzdulások, a szemek hirtelen felragyogásai már kivesztek belőle s ezért csak nagyon halkán szólt, a tüdővészese gyerekek fájdalmas komolyságával:

— Apa, én úgy szeretnék erre a kocsira ráülni...

Mondták neki, hogy nem lehet, így meg úgy, a kocsi másé, az ut rossz, a csacsik vadak, a munka sietős és még sok egyebet. A nagyok már nem is tudják elképzelni, hogy a gyerek valami könnyen teljesíthetőt is kérhet. A kocsizásból így nem lett semmi.

Az esték azonban szépek voltak és a kis beteg minden nap láthatta a talyigát. Már nem is mert szólni, csak nézett utána bágyadt-szomorúan, mint aki egész rövidke életét a kőházak közt töltötte, s csak most van alkalma megkivánni valamit, ami vad, lármás, mulattató, s amibe két kövér kis csacsi van befogva.

A tanár minden második nap kijött Pestről, s ha minden nap kijött volna, akkor is mindig ugyanazt mondta volna. A baj egyre terjedt, remény már régóta nem volt, ápolni kellett a gyereket, hogy esetleg egy-két napot lehesen nyerni. Nem hiszem, hogy a hegyen laktak volna valaha szomorubb emberek, mint ezek.

A kinos utolsó napok is elérkeztek. A kis fiu nem-hogy csöndesebb lett volna, rosszabbul kezdett viselkedni. Sirt, nem akart mosakodni, ellökte az orvosságot, otthagya az ételt, úgy látszik, érezte, hogy meg fog halni s minden piczike izmával vergődött, küzdött ez ellen a kétségbejítő durvaság ellen.

Megint emlegetni kezdte a talyigát, s amikor a csacsifogat arrament, sirt, toporzékolt, nem lehetett birni vele. Most már követelt:

— Rá akarok ülni! Rá akarok ülni!

Ezt kiabálta, sirta és köhögte egész este. Nem is felelték neki, csak simogatta az apja, s fojtott hangon mondogatta neki:

— Jó, jó... jól van, kis fam... majd...

Durczás lett. Egész délelőtt haragudott, amiért nem engedtek neki.

A tanár aznap kijött és azt mondta, hogy legfőljebb egy nap van még hátra, de még ez sem egészen biztos. Az ügyvédné már nem tudott sirni, csak kérő hangon mondta:

— Kedves tanár ur, maradjon itt vacsorára.

Ilyen kétségbeesetten még nem hívták meg a tanárt, mert ebben ez volt: »Hátha már ma este meghal a kis fiu és akkor nagy megnyugvás, ha egy orvos van körülötte.«

A tanár éppen mosolyt próbált erőltetni s meghajította fejét annak jeléül, hogy elfogadja a meghívást, amikor felülről zörgés hallatszott az uton. A csacsifogat zötyögött lefelé, a fiuk a hordón lovagoltak s vígan kiabáltak:

— Hó te, hó!

A beteg gyerek sirni kezdett:

— Apa, apa — kiabálta — én rá akarok ülni, apám...

Az ügyvéd nem tudta, mit csináljon. Izzadni kezdett és a fejét fogta. Érezte, hogy ma kívánja ezt utoljára a kis fiu. A talyiga egyre közeledett, s hamar kellett határozni. A tanárhoz fordult és dadogva mondta:

— Egy hét óta sirt ezért... úgy szeretné...

És szinte könnyörgőleg nézett a tanárra, hogy ő tanácsolja azt, amire ő gondolni is alig mert. A tanár érezte ezt és zavartan szólt:

— Hiszen lehetne...

— Nem, nem — mondta az asszony.

— De ha úgy kívánja — szólt a tanár, s ebben az orvosi beleegyezés is meg volt. A csacsifogat a ház előtt zötyögött. Az ügyvéd kikiáltott:

— Álljatok csak meg!

A talyiga megállt. Valami igen nagy boldogság sugárzott a kis gyerek arczáról.

— Apa... apa... — csak ezt mondta.

Az ügyvéd mindenik fiúnak adott egy ezüstforintot. Pokróczokat hoztak ki a házból, dunnát, vánkost tettek a hordóra és a gondosan begöngyölgetett kis fiut ráhelyezték. Azzal megindultak nagyon lassan. A sváb fiuk vezető a csacsikat, a kis beteget jobbról az apja tartotta, balról a tanár. Szótlanul mentek le a mély uton, rájuk hajoltak a vadrózsák, a hajladozó vesszőbokrok, s a fiuk úgy vigyáztak, hogy alig zökkent a talyiga.

Nagy esti csönd szállott a hegyekre, a nap már elbujt, csak a kósza felhők láthatták meg felülről. A tücskök czirpeltek és a csöndben csak az hallatszott, ahogy a kis beteg gyerek a nagy gyönyörűségtől fojtott, vékony hangon, igen halkán mondta a csacsiknak:

— Gyü, gyü...

3.

Riczi, aki a ház tulsó végében lakott apjával, a paraszttal, ma este is elindult a két bádogkantával. Lement az ut közepéig, s ott leült a kőre, várni. Se a sötétbe boruló hegyeket nem nézte, se a pirosszélű felhőket. Ez őt nem érdekelt. Maga elé nézett s azzal mulatott, hogy meztelen lábával ráhágott a füre, s aztán leste, hogy támaszkodnak fel újra a fűszálak, amikor elveszi róluk a lábát. Majd tücsköket akart fogni, de ez nem sikerült neki. Ma szokatlanul késő volt már és a fiuk még mindig nem jöttek. Sötétedett, egyre sűrűbb fátyol ereszkedett le a hegyek előtt, a Duna egyre szürkébb lett, de a fiuk még mindig nem jöttek. Riczi arra gondolt, hogy talán már fel is mentek, még mielőtt ő lejött volna. Nagyon megijedt arra a gondolatra, hogy most majd egymagában, ebben a sötétben kell lemennie a kuthoz, s mire visszajön, éjszaka lesz.

Felállt, aztán elindult néhány lépést elibük. Majd hogy sirva nem fakadt. Aztán fülelni kezdett. Alulról hallatszott, ahogy a csacsik patája a kemény, köves utat róttá. Fellélekzett, s amikor a fordulónál meglátta a két ismerős állatot, egyszeribe jókedve lett. A fiuval nagyon megbarátkozott, s jól esett neki, hogy most megint vele mehet haza.

A csacsifogat lassan jött felfelé. A hordóban most is kotyogott a víz, s a tetején egy kis fiu feküdt. Már nem mondta, hogy: »gyü.« Amikor a kuttól elindultak, szép csöndesen lecsukta a szemét és meghalt. Akkor mindjárt megállt a talyiga, a fiuk levették a kalapjukat és keresztet vetettek, a tanár pedig a gyerek mellére tette a fülét. Már nem dobogott a szive. Az egyik sváb fiut beküldték a faluba az orvoshoz, hogy jöjjön azonnal, konstataálni a halált. Az ügyvéd összeharapta az ajkát, s úgy iparkodott uralkodni magán, hogy folyton a teendő intézkedésekre gondolt. A tanár komolyan jött a talyiga mellett. Fogták a fiúcskát, épügy, mint az előbb. A másik sváb fiu a talyiga mögött ment és roppantul félt, egész testében reszketett.

Riczi félreállt az utból, amikor arra jöttek, s oly nagyra meresztette a szemét, hogy a sváb fiu majdnem megijedt tőle. Amikor azonban meglátta a barátját, ő is merészkedett a menethez csatlakozni. A fiu megsugta neki, hogy a »Sommerherr« fia meghalt. Azontul szótlanul mentek a talyiga mögött.

Már egészen sötét volt, amikor a halottas menet felkanyarodott a ház felé, amelynek ablakaiban világosság égett. A tücskök czirpeltek gyászzenét a kis pesti fiúnak, amikor az apja levette a hordóról. Az ügyvédből akkor csuklott ki a sírás és nagyon a mellére hajtotta a fejét, amint halott gyermekét bevitte a házba. A tanár is bement,

s a sváb fiu egyedül maradt Riczivel. Akkor vette csak észre, hogy a leány is sir és a vállára hajtja le szőke fejét.

Már nagyon sötét volt, s alulról az alkonyatkor öntözött kertek friss lehellete szállt fel. A sváb fiu ránézett a kis leányra, aki eltakarta kezével a szemét, úgy sírt. Nem mert megmozdulni, csak úgy félszegen fogta át a leány derekát — maga se tudta miért — s amikor az kislirt szemmel ránézett, lehajolt hozzá és megcsókolta.

Krónika II.

A siker.

— aug. 17.

Papp Dánielnek, a mi drága jó emberünknek tragikumát a mai magyar irodalomban ő maga tudná tán legjobban megírni. Az ő finom, mély, játékosan tudományos módján valóságos közgazdasági essayt írna róla, mint lehetséges, hogy a mi fejlett ujságírásunknak — egyebeken kívül — legképesebb és leghasználhatóbb ujságírója mint nem tudott, vagy másfél esztendő óta, az ujságoknál — hogy is mondják: alkalmazást kapni, — s a litteratura egyik — egyebeken kívül — legszorgalmasabb s leglelküismeretesebb munkása mint volt kéntelen valami nagyon tisztos, nagyon jelentéktelen, félig-meddig czimzetes és ezért átkozott rosszul javadalmazott hivatalocskát vállalni. Mindezek kifejtésében az ő külömben impresszibilis lelkét nem zavarná az a keserves jajgatás sem, melylyel az ilyenkor sirató asszonyyná váló sajtó az ő korán kihunyt fényes tehetségét elparentálja. Sőt éppen ennél a beteges magnézium-fénynél tudná legrikítóbban kimutatni, a mi sajtónk, az ő egészségtelen tulfejlettségében, üzleti vállalkozásul mégis mint nem tud addig az igazi fejlettségig eljutni, melynek törvényei közt, többek közt, ott van a kenyéradó *noblesse oblige*za is. Az ujságírók s az ujságíró-klubok: csupa hűség, csupa barátság, csupa segítség, s az ujságírók testületeinek van segítő, van kölcsönadó, van nyugdíjintézete is. De mindezt, elvégre, megtalálni a hordároknál is. Ám hordárt, szükség esetén, találni annyit, amennyi egészséges férfi van a világon — ellenben az író s az ujságíró tehetség *kohinoor*, mely a gazdájához kiszámíthatatlan véletlenségből kerül. Ez az erő tehát, fejtegetné Papp Dániel, nem egészen a birtokosáé; ez, bizonyitaná Papp Dániel, némiképpen nemzeti közkinccs — s az ember azt hinné, hogy azoknak az üzleti vállalatoknak, melyeknek számára a nemzeti érzés, a közélet s a közérdek hajt kamatokat, némiképpen külön köteleességeik volnának a nemzeti közkinccsek iránt. Aki buzával kereskedik: senki rossz néven nem veszi tőle, ha a buza usanceait követi — de azt az Igét, melyen, az Irás szava szerint, a kenyéren tul él az ember, nem lehet úgy kezelni, mint a korpás kenyeret. Röviden, kulminálna Papp Dániel: ne beszéljen nekünk senki a magyar sajtó virágzásáról, mikor azt látjuk, hogy testületi érzés dolgában szigoruan distingválunk kell ujságírók és ujságok között, s megtörténhetik, hogy, mint Papp Dániel, a sajtó egyik leghivatottabb munkása — az abszolot *megíró* — a nagy ujságoknál ne találjon alkalmaztatást, még olyat

sem, melyben, mint egy kitűnő társunk mondja, Brutus hülyeséget tett a Tarquinius udvarán, hogy Tarquiniustól kenyeret kapjon... Mindezeket bőven kifejtene Papp Dániel, hogy végül, az egyes esetén át, eljusson az általánosságig s az alap-okokig. S ezeket ott találja meg, körülbelül tíz év előtt, ahol tizenöt éves pangás után a politikai spekuláció rávetette magát a közvéleményre, hogy egy embernek az állam hatalmával való zsarnoki politikáját egyes embereknek a sokaságra támaszkodó rebellis politikájával buktassa meg. Tisza bukásakor, Wekerle kormánya alatt, a véderő vitától a Bánffy ki-neveztetéseig, divatja volt a közvéleménynek, s nem volt annyi ujság s nem annyi ujságíró, amennyire szükség ne lett volna. Ahol, az ország legelrejtettebb zugában, valami tehetség megmozdult, a piaci nagy kereslet kiméltelen erővel szította magához. Ezt tapasztalatból írta meg Papp Dániel, s az eufémianak külön kis természetrajzát szurná közbe arról, mint neveztek e műveletet, terminus technicussal, a tehetségek fölfedezésének. Így térne rá aztán, mint lón, hogy a közvéleményből elég lett, s a nép-akarát seprőjét megint visszadobták a sutba, a kemencze mögé. A *haussera* elkövetkezett a *baisse*, s ezzel a *krach* is. S itt okvetetlen eszébe jutna a Jókai meséje, a szörnyetegről, mely akkora, mint egy egész kontinens, s ahogy fölbukkan egy időre a tenger színére, termőföld lepi be a hátát, s az emberek fölszántják s belevetik a kenyérüket s a reménységüket. Egyszer aztán a szörnyeteg meggondolja magát s visszabukik a víz alá, s vele bukik a kenyér s a reménység is...

... Igy beszélne Papp Dániel, s meg volna benne az a becsületes kiméltlenség, hogy mindezeket el merje mondani *praesente cadavere* is, egy nappal egy kedves jó barátunk temetése után, kinek magánviszonyait egyébként nem ismertük, s kinek uri családja s bájos ifju hitvese máskülömben fölötte áll minden más szájalomnak, mint annak a tisztelő fájdalmas részvétnak, mely a szerető férj és rokon elköltöztével illeti a váratlanul sujtott hátramaradtakat. S az ő emléke adja meg nekünk a jogot: elmondani, mert a magunk szemével láttuk, Papp Dániel mint szorult le arról a piacról, melyre, noha hivatottabb volt mindeneknél, nem maga törekedett, hanem úgy hitták oda — s mint szorult le akkor, mikor visszafelé a hidjait már elégette, s a lelkét örökre eljegyezte a mesterségnek édes mérge. Jogunk és kötelességünk följegyezni, mint a mai napok krónikásainak, e napok betegségének ily kiáltó tüneteit, s *megálljt* kiáltani az elé a szellemi rablógazdaság elé, mely meggondolatlan hiúsággal vagy meggondolt cinizmussal így pocskékolja a nemzeti értékeket. S akkor kell szólnunk, mikor férfiak sirnak; mikor még közömbössé vált emberek is az élet s a viszonyok egy jóvátétel bűnének tudatát viszik magukkal e ravatal mellől, kiki a maga sirjáig. Fájdalmas látni az eleső katonát; rémitő látni a lezuhanó munkást — de még fájdalmasabb, még rémitőbb, még vérlázítóbb látni a magunk mindent ígérő édes gyermekét, amiut ártatlan melázással szopogatja a lét megszokásának édes czukorkáit, s valami ostoba szekér feldönti és halálra hurcolja. Mindnyájunknak, kik ez országban intellektuálisak vagyunk,

lelkünkben lelkezett édes gyermekünk volt ez a szép, magas, és mégis lágy és törekeny férfi, ki kifogyhatatlan játékos kedvvel fáradt, dolgozott és pepecselgetett a tudás aethetikája körül. Mert nem úgy áll a dolog, hogy Papp Dániel tudósnek született volna — nem, inkább a föltétlen belletrista volt ő, kit az igazság azért ragad meg, mert nincs nagyobb szépség az igazságnál, s a logika azért bilincsel le, mert nincs tisztább forma a logikánál. A sugárzó értelmesség, a lelki jóság, a becsületes kötelességtudás és a művészi rajongás szabadkőmives jegyeivel intett és huzódott felénk — s mi szivszakadva láttuk, hogy a mi összetartásunk nem tarthatja őt fenn abban az életben, mely nem ezeknek a jegyeknek hódol. Papp Dániel korán lett neuraszténias, mint mindazok, kik korán és hirtelen változtatnak munkakört és életmódot. Közjegyzői helyettesből publicistává lenni: kész kóros. Am ezzel a betegséggel élélhetni száz esztendeig is — s a Papp Dániel idegei lebirták még az agorafobiát is, s a Hétbe s az Uj Magyar Szemlébe irt régényt, novellát, értekezést, krónikát — mind csupa mindent ígérő dolgot, a nemzet s a maga számára. De a második *chok*-ot, a magyar ujságírás piaci válságát; azt nem tudta elviselni. Annyi tapasztalat, átlátás és megfontolás után mégis a tapasztalatlanság s az ártatlanság rémületével meresztette szemét arra a közéletre, melynek nem kell sem a tehetség, sem a tisztesség, sem a jóság, sem a lelkiismeret, s a válságai abban állanak, hogy a kéngázok a fölszínre szállanak s az arany a fenekére süllyed. Elfogta a közélet agorafobiája — s ez a betegség végzett vele. Meningitisnek hívják-e vagy másnak, azon veszekedjenek a doktorok.

Mi azonban, kik csak isten látja, holt tetemid körül miket érezünk, korán leroskadt drága társunk, ott őrzünk téged is holt kincseink mellett. Reviczky Gyula, Péterfy Jenő, Papp Dániel — lassankint, a ki jó társaságra tart, leszállhat a sirboltokba. Nem ártatjuk magunkat azzal, hogy a neved örökké fog élni — de, a te vonzalmas jó szivednek ennyi is elég, élni fog, amig mi élünk. Szájrul-szájra adjuk emlékedet, ifju szerelmeinknek, megtört becsvágyunknak, kihült érdeklődéseinknek emlékeivel együtt. S az irodalomtörténet? Halálod előtt egy hónappal így irtál a Sikerről, kit egy novelládban utczai leánynak festve, Sybillának kereszteltél:

»Nem, drága Sybilla. Ha egyszer meghalok, magával akkor szövetségben óhajtok lenni. Maga akkor ki fog ülni a siromra, ama bus violák közé, ahová Stecchetti hívogatja Ninettát az őszi verőfényben. A föld alatt aztán el lehet viselni a sikert; ön elmondja majd nekem a temetésemet, a nekrológokat s a kis nyugdíjat, melyet özvegyem kapott. S ha lesz valaha egy nagyon részletező irodalomtörténész, aki két szóval rólam is megemlékezik, maga erről is értesít engem. Ott örülni fogok a sikernek, mert híján leszek a művészetnek«...

Egy kimaradt fejezet az irodalomtörténetből: ez a te sikered, szegény barátunk!

Ignotus.

Élet és halál.

Irta: HERMAN BANG.

(Folytatás.)

Ő nagysága csöngetett.

— Teát Adél kiaasszonynak! — parancsolta.

Könnyed izgalom reszketett a hangjában és Schröder is kissé élénkebben suhant át a szobákon mint másszor.

Adél nyomban megjelent a küszöbön; arcza halvány volt, mint rendesen, amikor megerőltette magát.

— Jó reggelt, nagymama!

S már meg is csókolta ő nagyságát kétfelől az arczán.

— Nagyon tüzesen lovagolsz — mondta ő nagysága.

— Nem az én hibám az, nagymama, »Beauté« gyűlöli a lassu ügetést.

Keztyűjét az egyik asztalra, ostorát a másikra dobta.

— De hiszen szivecském, parancsolhatnál talán a lónak — jegyezte meg ő nagysága, folyton fürkészőn nézve unokáját.

Adél nevetett.

— Oh, sőt Beauté parancsol nekem. Mindig úgy szokta.

— Hm, hm, lehet — mondta ő nagysága s mintha már egészen más dolgokon járna az esze.

Schröder behozta a teát. A csészén a Rantzauok czimere. Adél mohón hajtotta föl s magasra emelt fejével a szobákba, hogy az utcára láthasson.

— Hány órákor jön a szabónő? — kérdezte ő nagysága.

— Hatkor, nagymama.

— Látni akarom a próbaöltözést...

Schröder most egy csésze bouillon-t hozott urnőjének, aki épp az utca-felé nézett s hirtelen meglepődéssel kérdezte:

— Ugyan ki az?

Az utcán egy kellemes külsejű szőke fiatalember közeledett. Amint az ablak felé megemelte kalapját — köszönése kissé tévovázó volt — dus hajhullám omlott homlokára.

— Bizonyos Hansen ur — szólott Schröder.

Ő nagysága már másfelé nézett.

— Helyes! — mondta szórakozottan.

Ha ő nagyságának oly dolgokról beszéltek, amik már nem érdekelték, úgy tett mintha nagyot hallana.

— Iródiák a kamarás urnál — folytatta Schröder.

Adél arczán hirtelen valami árnyék suhant át. Ajka, mely egyébként mindig könnyen mosolyba ivelődött, egyszerre mintha elpetyhüdt volna.

— S ő merre van? — kérdezte ő nagysága.

— A tanácsos ur épp átöltözik — felelt Schröder.

Sétalovagláshoz szokott öltözni ilyenkor. A derék ur még birta a lovaglást.

Évek előtt új háts lovát vett. Valami jámbor szürkét, amelyik még az uránál is élemedettebbnek látszott.

Egy napon aztán épp hazafelé ügetett a tanácsos ur. A ház előtt az utcán rozoga kintorna szólott. S a vén szürke, ime, egyszerre csak táncolni kezdett, hosszú vékony csánkjait kecses mozdulatokra erőltette, közben neki-rugaszkodván egyet-egyét ugrott s lassan, de határozottan és kitartóan járta a csábtáncot.

A tanácsos ur tanácstalanul és tehetetlenül ült a művész-állaton.

A város apraja-nagyja oda csődült.

Az agg paripa ugyanis valami czirkuszban ehette volt meg a kenyere javát.

Ő nagysága az egész jelenet alatt mozdulatlanul ült ablaka előtt.

Amint a tanácsos ur a lakásba lépett, ő nagysága rögtön maga elé idéztette s az ajtót magukra zárta. Már évek óta nem tette ezt.

A tárgyalás nem tartott soká.

Végül mindketten fölláltak.

— Nevetségessé tette magát — mondta ő nagysága — hát többé nem fog lovagolni.

A tanácsos ur szuró tekintettel nézett a szemébe ő nagyságának — amolyan ravasz zugprókatori nézése volt — s csak ennyit mondott:

— Volt idő, hogy sokkal nevetégesebb lovaglásaimmal ön nagyon meg volt elégedve, nagysád!

S a tanácsos ur nem hagyott föl a lovaglással, csak más lovat szerzett.

*

Adél kisasszony hirtelen, mintha álomból ébredt volna föl — merengései közben bámulatosan el szokta hagyni magát — elnyújtóztottságából idegesen rezzent föl:

— Igaz, a kamarás ur is el fog jönni ma — mondta halkán.

Mindig úgy beszélt, mintha egészen más dolgokon járna az esze, más dolgokon, amikről senki fiának még csak sejtelve sem lehet.

S még halkabban tette hozzá:

— Ő maga mondta.

S amint Adél most fölkelt és kiment, ő nagysága elégedetten kísérte szemével, ajka körül finom mosoly játszott. A kamarás ur mondotta multkor:

— Műértő előtt, édes barátnóm, ez a ringó járás is már majdnem annyi, mint a legfőbb élvezet.

— Kamarás ur — felelt ő nagysága — ilyen a mi járásunk, Rantzau-nőké, valamennyiünké.

Ugy látszott különben, mintha Adél kisasszony kissé kedvetlenül járna ide oda; álmatagon, önfeledten, szinte beszámíthatatlan állapotban lézengett szobáról-szobára.

Az óra most tizenegyet ütött. Ő nagysága ilyenkor szokta fogadni szegényeit.

Csak ketten jöttek. Hamarosan végzett velök.

— Van-e még valaki?

— A Klempner Anna volt itt, de mindjárt elment. Az apja nem türi meg otthon — mondta Schröder.

Ő nagysága megbökte ébenfa-botjával a padlót.

— No és mikorra várható a dolog?

Schröder kisasszony nem tudott erről felvilágosítással szolgálni.

— Egyelőre a kerti házikóban huzhatná meg magát — mondta ő nagysága.

És keményen, ridegen, mintha marasztaló ítéletet hirdetne, tette hozzá, görcsösen markolva meg botjának a gombját:

— Ugyan, mi egyebet is kezdjenek a leányok ezen a világon?!

Hirtelen éles csilingeléssel szólalt meg a kapu-csengő. Ő nagysága sietve vetett egy pillantást a tükörbe s látta, hogy a két stensgaard baronesse fogata állt meg a ház előtt.

Schröder eléjük sietett, hogy segítségükre legyen.

Eline baronesse jött elől; nagy és erős alak, haja már deresedő, de telt keblének, ruganyos derekának vonalai még czáfolják a vénülést.

Nyomában Soffy baronesse, sokkal kisebb s némileg ferde termetű hölgyecske; mantilljába burkolózva jő.

Eline baronesse rögtön helyet foglalt a pamlagon s kezét nekifeszítette az asztalnak; e mozdulata olyannak mutatta, mintha négyesfogatának gyeplőjét tartaná. Egész lénye különben csupa derű és frissesség volt, beszéde

pedig oly hangos, hogy nyilvános szónoklatnak is beillett volna.

Soffy baronesse, akinek Schröder kisasszony zsámolyt tett a lába alá, színes papirlegyezőt tartott sovány, de még fiatalos arcza elé. Mig Eline baronesse csaknem szüntelenül beszélt, ő csak néha-néha ejtett megerősítésül egy-egy igent, vagy nemet.

Mindig egy véleményen volt a nővérel.

— Igen, igen, mint Eline mondja... — szokta mondogatni.

S mindig mosolygó volt az arcza, csak mélyen ülő szeme csillogott oly különösen, mintha nagy távolságban valami földült üdvösség romjait látná.

Eline baronesse élénken beszélte el, mily jelentős tatarozások estek a stensgaardi kastélyban. A régi meglyukasodott rézcsatornákat is be kellett foltozni...

— S van-e már rács az ablakokon? — kérdezte őnagysága.

— Pár nap múlva lesz — felelt a baronesse.

E munkáról már a tél folyamán nagyban folyt a beszéd; a két baronesse a stensgaardi kastély nőszemélyzetének ablakait óhajtotta berácsoltatni.

— Tán jobb lett volna és pénzbe sem került volna — jegyezte meg jólelkűen a tanácsosné — a fehérsépet egyszerűen a kastély oldalszárnyába helyezni?

De hát Eline baronesse már a rács mellett döntött.

A társalgás aztán a gabonaárak körül forgott, midőn ismét megszólalt a csengettyű s a küszöbön megjelent a kamarás.

Külön-külön meghajlással köszöntötte mind a három hölgyet — uraknak csak a balkezét szokta nyújtani — a tanácsosné pedig botjára támaszkodva, ültéből félig föl-emelkedett.

Őnagysága a város összes urai közül csupán a kamarást és Ryssenfeld bárót szokta ily fölemelkedéssel fogadni, máskülönbén mindig ülve maradt.

— Hm — mondta gyakran, amikor Schröderrel a kamarás felől beszélgetett — az az ur ösmeri az életet, kedvesem, alaposan ösmeri.

— Üljön le, kamarás, teája rögtön itt lesz...

A kamarás leült és az álarcosbárról kezdett beszélni.

— A nagy fölvonulás valamivel éjfél előtt lesz — mondta — csupa olasz kosztüm. A férfiakon, állítólag, csak igen kevés ruhát láthatunk majd...

A város fiatalsága buzgón tanulta a különböző táncokat Hoppe kisasszonynál.

— Nagyságos asszonyom — kiáltott föl a kamarás — micsoda tánc az a tarantella!...

A tanácsosné élénken tudakolta, hogy kik fognak táncolni az urak közül.

A kamarás ur, aki éppen kiköszönt volt az utcára, mosolyogva mondta:

— Többek közt az én Hansenem is...

A tanácsosné követvén a köszöntés irányát, midőn az imént említett Hansen arra haladt, megkérdezte:

— Kicsoda, micsoda az az ur?

Mosolyogva felelt a kamarás:

— Fiatal ember, nagyságos asszonyom, fiatal ember, s ez mindent megmagyaráz.

Őnagysága még egy pillantást vetett Hansen után, s úgy látszott, hogy valami különös gondolat villant át agyán.

— De bizonyára egyéb tulajdonságai is vannak, ugy-e kamarás?

De a kamarás megint csak úgy mosolygott, mint előbb:

— Az ő korában az nem lényeges...

Eline baronesse szeméhez emelte lorgnját:

— Mégis, mi a foglalkozása, az állása?... — kérdezte.

A kamarás elnevette magát.

— Az irka-firkáimat végzi, egyébként pedig vigan él a rendeltetésének.

Eline baronesse, aki mindig sokra becsülte a kamarás ur nyilatkozatait, folytatni szerette volna a tudakozódást, de a kamarás már teljesen átengedte magát a teázás élvezetének, s csak pointenek mondta még:

— Az embernek, kedves baronesse, csupán csak egy rendeltetése van...

Odakünn ismét csilingelt a csengő, s az ifju Hoide gróf jelent meg a küszöbön.

Az ifju Hoide tiszteletteljesen hajolt ő nagyságának a keze fölé s megcsókolta azt.

Ugy van, ő is részt vesz az álarczos bálban.

— S hogyan öltözik? — kérdezte ő nagysága.

— Rizzió-nak.

— Igen, igen, karcsu embernek pompásan illik...

És az ifju Hvide is leült, de háttal a világosság-nak; jobb, ha sápadt arcza árnyékban marad.

S belépett Adél.

Hoide vonásai megrezzentek, aztán Adél kisasszony felé fordult s lágyan suttogó, izgalomtól remegő hangon beszélt hozzá.

Legutóbb megfestette volt Adélt, amint [lőháton ül.

Két éve már, hogy Hoide gróf visszatért Párisból s azóta alig csinált egyebet, mint hogy egyre más és más helyzetben festegette Adélt. A kamarás ur olykor elbeszélgetvén az előljáró urral, többek között az ifju Hvide grófról is nem egyszer mondta:

— Kedves előljáróm, ugyan mit ér az ember ilyen tehetséggel? Sohse hallottam még, hogy valaki azzal a furcsasággal, amit zseninek mondanak, csak egy kis boldogságot is ki tudott volna csinálni magának.

Az ilyen megjegyzések némileg zavarba ejtették az előljárót.

A kamarás ur jól tudta ezt s épp azért világosabban igyekezett megértetni magát.

— Több élvezete telik az életben egy parasztlegénynek, akinek vértől, erőből, egészségtől duzzadnak az izmai.

Az ifju Hoide csupa érzéssel beszélt Adélhoz, de de szava végül is elakadt, amint észrevette, hogy Adél tulajdonképpen nem hallgat reá.

Adél kisasszony a szék támláján magasra támasztotta fejét.

Csodálatos tehetsége volt meg nem hallani némely beszédet s a szavak — a legtöbb szó oly idegenszerűnek rémlett előtte — úgy röppentek egyik fülén be, a másikon ki, mint alaguton a gyorsvonat.

Egyszerre csak még magasabbra emelte fejét s úgy látszott, hogy egy pillanatra elfult a lélekzete.

A kamarás, akinek éles szeme volt, észrevette a változást.

— Most kezdik a táncpróbát Hoppe kisasszonynál.

S az ifju Hansen ismét elhaladt az ablak előtt; bizonyára a táncpróbára ment.

S megint az álarcosbárról folyt a tereferé s arról, hogy Adél ma este fogja fölpróbálni a jelmezét.

— Megnézheti majd — szölt ő nagysága az ifju Hvidéhez.

De Adél kisasszony közbevágott:

— Ma nem.

A kamarás ur, aki fürkészve figyelte meg Adél viselkedését, most Soffy baronesszel kezdett csevegni, s megkérdezte, hogy a király születésnapján ez idén is osztogat-e alamizsnát a szegényeknek?

— Oh, hát hogyan is állhatná meg az ember — mondta a baronesse — hogy ily nagy napon egy kis jobb fajta ételt, italt ne juttasson nekik?

A kamarás hirtelen a legtiszteletesebb komolyság hangján folytatta a beszélgetést.

— Valóban — mondotta — a világon tán azok a legszerencsétlenebbek, akiknek nincs mit enniök.

Soffy baronesse-t már mint fiatal leánykát ismerte volt. Rendszerint »kedves barátnőm«-nek szólította, s a baronesse ilyenkor mindig végtelenül boldognak érezte magát. Harmincz esztendő előtt a baronesse vőlegénye épp az esküvő napjának hajnalán holtan bukkott volt le lováról. S azóta Soffy baronesse Stensgaardban valóságos apácza-életet élt. Mivel már semmi sem érdekelt, legalább a jótékonykodásnak igyekezett szentelni életét s ezért közbecsülésnek örvendett.

A tanácsosné azt szokta ilyenkor mondani:

— Na jobban is járt így; oly gyümölcsök, amikből nem ettünk, nem mérgezhetik meg életünket.

A tanácsosné Soffy kisasszonyt egyébiránt valóságos özvegynek tekintette.

Eline baronesse épp bucsuzkodni készült, amikor belépett Bergné asszony, akinek a kamarás ur nyomban kezét csókolt.

Hoide is ajánlotta magát s távozott.

— Szent isten — kiáltott föl Bergné, kezét ég felé kulcsolván — mennyire megérdemelné ez az ember, hogy boldog legyen!

— S hogy még se lesz boldog, vajjon mi az oka? — kérdezte a kamarás.

— Hja, édes istenem — felelt Bergné — megcsik, hogy az élet épp az iránt a legfukarabb, a kinek látszólag mindent megadott.

— Hiszen ön csupa filozófia — szólta nevetve a kamarás.

— Sajnos — és Bergné maga is nevetett — azzal kell beérnie az embernek, amikor már egyébre nem való.

— Egyáltalán van-e valami a világon, amiben ön föltétlenül hisz? — kérdezte a kamarás.

Bergné arcza hirtelen más kifejezést öltött.

— Van. A szerelem. Amig el nem mulik.

Egy pillanatra elakadt a társalgás.

— S hiszek a fájdalomban, amely minden szerelemre elkövetkezik . . .

Őnagysága, a tanácsosné, bizonyára csak futólag figyelt oda s mosolyogva jegyezte meg:

— A filozofálás, kedves asszonykám, vérszegénységnek a jele.

Papp Dániel.

Eline baronesse helyeslőn bólintott. Ő sohasem filozofált. Ugy beszéltek, hogy apja, a szigorú báró ur, egy szép napon hirtelen eltávoztotta őt házából és pedig amaz élénk előszere- tet miatt, melylyel a huszonöt éves báró- kisasszony a férfiúi szépséget és erőt — még pedig minden tekintet nélkül az illetőknek társadalmi vonatkozásaira — méltányolni tudta.

A baronesse aztán körülbelül tizenöt évet töltött külföldön, leginkább Normandiában. A városi levegőt soha sem szerette. A báró halála után visszatért Stensgaardba s jókora terjedelmű birtokának rendezéséhez fogott. Fialat szakerők alkalmazásával minden a legjobban sikerült; főként az alagsövezés volt az, amiért neki az egész környék ámulattal adózott.

Odakünn az ablak előtt lassan léptetve lovagolt el az ifju Hoide.

Nem köszönt. Mereven nézett előre, mintha lova fején tul valami szerencsétlenséget látna.

— Igen, igen — szólta Eline baronesse — a férfinak nem szabad vérszegénynek lennie.

És szerelemről s nászról folyt a beszéd.

Adél kisasszony

kissé fölemelkedett előbbi helyzetéből.

— Az esküvők nyilvánossága tulajdonképen meg- szégyenítő szemérmelenség — mondta nagy-komolyan.

Bergné hangos hahotára fakadt. Adél nyugodtan kérdezte:

— Mért nevet?

— Mert oly ritkán mond valamit, kedves Adél — felelt Bergné még mindig nevetve.

Adél visszatámaszkodott s halkan mondta:

— Valóban nem tudom, miről volna érdemes beszélni.

A kamarás egy pillanatig hallgatott s úgy jegyezte meg:

— Hja, az ember, mihelyt tisztában van az élet valódi céljával, hallgatagga válik . . .

A bárókisasszonyok fölkeltek s bucsuztak. A másik két vendég is követte példájukat.

Távozásakor a kamarás ur kezét csókolt Adélnak.

— Ön tul udvarias — mondta Adél s az ajkát nyujtotta.

A kamarás fürkésző pillantást vetett rá.

— Nem, nem, kis Adél — mondta mosolyogva — az a kis száj már nem szabad jószág, engem meg nem illet.

— Vajjon mért nem?

— Mert már más valakié — elméskedett a gavallér.

*

A látogatók távoztak s ő nagyságáék ebédhez ültek. Négy óra volt.

A tanácsosné előtt kis palaczk vörösbor állt, ebből csak ő ivott és Adél. A kis palaczk mohos volt és vignetta nélkül való. A tanácsos ur tányérja mellett szintén vörösbor állt, de ennek az üvegjén a város legjobb bor-kereskedőjének czime ékeskedett.

Étkezés után a tanácsosné egyedül maradt az ebédlőben.

Mozdulatlanul ült karosszékében egész alkonyatig, amíg csak föl nem gyultak az utcai gázlámpák lángjai. A vörösös fény épp leányának arczképére vetődött. Ekkersberg festménye volt e kép; a fehér kis kézben sötétpiros rózsza. Ő nagysága hosszan-merőn nézte a képet.

Mily szép is volt az ő leánya akkor!

A házassága előtt való esztendőben festődött, nyolcz hónappal esküvője előtt.

Ő nagysága arcza fájdalmas kifejezést öltött.

Ah, mindig oly csendes; oly szelid volt az ő Adél leánya . . .

De azt az embert mindenáron a magáénak akarta . . .

És azé az emberé akart lenni mindenáron.

Ő nagyságának tekintete még mindig ott révedezett a képen.

Igen, igen . . . Micsoda házasság is volt az! Igen, igen . . . Megjött a gyermek . . . És az az ember épp akkor, gyermeke születésének ama perczeiben, amikor egyaránt közel az élet és a halál — nos igen, elzálogosította a nagy ezüst tea-kannát, még mielőtt az ifju anya lehunyt volna szemét.

De hiszen az az ember is meghalt már azóta s most csak a kis unoka emlékeztet e gyászos szerelemre: Adél.

Ő nagyságának arcza ismét földerült.

Az ifju Hoidére gondolt; annak szerelmében teljesen biztosnak érezte Adélt.

Igy merengett csaknem másfél órát leánya képe előtt, amelyen a beszüremelő, tétova gázfény hol ezt, hol amazt a vonást elevenítette meg.

Végül becsöngette Schröder.

— Állítsd be a whist-asztalt — parancsolta — de előbb hadd jöjjön a szabónő.

Schröder helyére állította a mahagóni asztalt s rátette az ezüst gyertyatartó készletet.

Adél kisasszony, aki sétálni ment volt — szerette az alkonyatot — épp akkor fordult be a főutczába s szembe találkozott Hanzen ural, aki halkan köszöntötte őt.

Eddig még sohasem köszönt volt neki.

— Jó estét — mondta Adél.

S aztán egyik is, másik is folytatta utját, csak kissé meglassították lépteiket.

*

A kamarás ur Ryssenfeld báró társaságában jött ki szobájából. A báró a kamarásnál ebédelt s nagy gyönyörrel s rendkívül finom hozzáértéssel élvezte az idény főzelék-különlegességeit, amik a braunschweigi piacról kerültek asztalra.

A kamarás észrevette Hanzen urat.

— Lásza, kedves báró. — mondta mosolyogva — mégis csak akad még az emberek közt egy-egy csodaszép férőpéldány . . .

— Akad — mondta a báró.

— Csak az a kár — folytatta halkán a kamarás — hogy embertársaiknak meglehetősen nagy fájdalmukba kerül megtanulniok, mily leketlenek e szép teremtések.

A báró, aki máskülönben fölőtte szófukar volt, sietve jegyezte meg:

— Nem, nem, kedves kamarás, önnek nincs egészen igaza, az ilyen teremtéseknek is van bizonyos fajta lelkiismeretük, csakhogy az ő számukra a tavasz egész éven át tart.

*

Adél kisasszony hosszas ruhapróbája épp úgy, mint aztán a hosszas whistezés is elmúlt. Az esti társaság elszédelt s ő nagysága ágyába kívánczozott. Schröder karon fogta s a hálószobába vezette.

Levetkőztették s úgy ültették bele óriási ágyába.

— A mai szabónők — mondta kicsinylőn — nem értenek hozzá, hogyan kell érvényre juttatni a szép idomokat.

Schröder illatos füstölőpört hintett a kályhában izzó zsarátra s visszavonult. Ő nagyságának régi szokása volt hálószobáját lefekvéskor még kifüstöltetni.

Mélységes csönd volt az összes szobákban.

Adél egy ablakfülkében állt s kinézett. Esténként órák hosszat is el tudott álldogálni így.

Benn, a tanácsos ur szobájában, melynek ajtaja már kulcsra volt bezárva, hangos és élénk eszmécsere folyt.

A tanácsos ur a grogját itta, amit Schröder hozott volt be neki. S a tanácsos ur és Schröder kisasszony mindig a lehető legfesztelenebb és legvidámabb módon szórakoztak egymással, mihelyt ő nagysága, a tanácsosné, nyugalomra tért.

Igy ért véget a nap.

Reggeli harangkondulásakor ő nagysága ismét elhagyta ágyát, odaült pipereasztalához s közben megitta teáját.

A tanácsos ur rendes reggeli látogatása után ő nagysága ismét karosszékében unatkozott s hallgatta az órák egyhangú ketyegését.

— Hol van Adél? — kérdezte aztán türelmetlenül.

— Adél kisasszony hazatért már sétalovaglásából.

— Hm.

— Most pedig fürdik a kisasszony.

Ő méltósága bölintott fejével.

— Nagyon helyes — mondta fölcillanó szemmel — a fiatalságnak sokat kell fürödni.

Pár pillanatig hallgatott.

— Vajon vannak-e illatszerei? — kérdezte aztán. Schröder nem válaszolt.

— Az én időmben — mondta ő méltósága — pompásan értettek az asszonyok a fürdés művészetéhez.

Schröder közömbös hangon koczkaztatta meg a megjegyzést:

— Meyer doktor azt mondja, hogy a sok fürdés fölizgatja az embert.

Ő méltósága nevetett s oda vetett valami franczia szót, amit Schröder nem értett.

— Fürödni jó — jegyezte meg utóbb.

Adél kisasszony eléggé bőviben volt hőlmi illatszereknek. Jó ideig ült a szagos langyos vízben, zárt ajtó mögött. Mert bizony még komornájának jelenléte is feszé-

lyezte fürdés közben s inkább maga vetkőzött, maga öltözött. Tenyerébe fogván föl a tejféhér vizet, úgy öntözte mosolyogva, gömbölyü hófehér vállait.

Délfelé aztán kilovagolt.

Ryssenfeld s az őrnagy találkoztak vele.

Az őrnagy orra a rendesnél is megnyultabbnak látszott; talán mert tavaszi fuvalmakat szimatolt. Szinte beledőbrent.

Annyira elámult, hogy még anyanyelvét, a németet, is majdnem elfelejtette.

Azonban Adél kisasszony is — gyönyörű fekete ruha volt rajta — mintha megváltozott volna.

Az őrnagy megállt s utána nézett.

— S én még gyermeknek mertem őt tekinteni! — mormogta. — Valóságos fejedelelnő, fejedelelnője a szerelemnek.

Nagy elragadtatásában az őrnagy rá sem hederített immár egyéb »csinos pofácskákra«, amelyek itt-ott fel-tűnedeztek.

Oly mélységesen merült el gondolataiba, hogy botor-kálni kezdett.

— De hát, kedves barátom — mondta aztán hirtelen megállván — hisz mindig úgy van az . . .

Az őrnagy egy szóval sem fejtette ki bővebben, hogy mi az, ami mindig így van.

Adél kisasszony végighaladt az utcán s az embereknek, akikkel találkozott olyanformán köszönt vissza, mint valaki, aki alamizsnát osztogat, anélkül hogy nézné, tudná, mennyit.

Az ifju Hoide is arra lovagolt.

S hogy eltűnt az utcasarkon, Adél lelkében hirtelen élénkebben merült föl képe, karcsu szép alakja a nemes paripán, mintha aczélból volna öntve.

— Mily szép ember — gondolta és alávágott a szántóföldek felé, hol buja-zölden ütközött, sarjadt már az őszi vetés. Különös, bódító illat csapta meg, nedves tele-vényföld s szapora csirázás szaga.

Adél kisasszony lehajolt s egy csomó üde rozshajtást tépett ki; a szántóföldet nagyon szerette.

(Folytatjuk.)

Krónika III.

Bohém Jánosné augusztusban.

— aug. 17.

A kis Sárikáról azt végezte a Gondviselés, hogy Boehm János fűszerkereskedőhöz fog feleségül menni, kilencz gyermeket hoz a világra, rendben tartja a házát, megfésüli az ivadékait, este nyolczkor fekszik le és reggeli öt órakor kel fel, s olyankor, ha éjszaka, Boehmnek a horkolására, fölébred, ama bizonyos Lacy Gontran márkikra gondol, akik az elmés és nemes Ponson du Terrail vicomte *Rejtélyes Párisában* fordulnak elő.

A Gondviselés mindezt a legpontosabban kiszabta, a szolgálattévő angyal azonban, siettében, rosszul olvasta a nevet, Boehm Jánost összetévesztette Bohém Jánossal, s így történt, hogy Sárika, ahelyett, hogy a derék fűszerkereskedőnek nyújtotta volna a kezét, tévedésből Bohém János táj- és arczképfestőhöz (lakása: München és Epreskert-utca) ment feleségül.

Az abszolút bölcseség azonnal rájött a végzetes hibára.

— Tyü, teringettét, mit csináltál?! — piritott rá a szolgálattévő angyalra, midőn ez előadta a beszámolóját. — Ez nem jól van; nagyon nem jól van! De hiába: amit pap összekötött, azt már semmiféle hatalom szét nem választja. Ejnye, ejnye, ejnye!

S hogy valamelyest helyrehozza a hibát, így intézkedett:

— Tudod, mit?! A gyerekeket mégis csak vigyed Boehm Jánoshoz.

— De hiszen Boehm János nőtelen maradt!

— Hogy Boehm Jánossal mi lesz, azzal nem törődöm. Házasítsd meg, vagy maradjon nőtelen, nem bánom. De a gyerekeket mégis csak vigyed hozzá; jobb helyük lesz ottan.

*

Persze Sárika és Bohém János minderről semmit se tudtak. Sárika csak annyit tudott, hogy Bohém Jánosnak oly gondozottan rendetlen a haja, mint egy regényhősnek, Bohém János pedig egyáltalán nem gondolt semmit, ellenben igen tetszett neki, hogy Sárika úgy néz rá, mint egy ijedt őz.

Ha netalán mégis gondolt volna valamit, az csak efféle lehetett:

— Az én cimboráim az Epreskert-utczában a sátán fiainak tartják magukat s esténként kijárnak a ligetbe spricczerezni ugyanabba a kocsmába, ugyanahhoz az asztalhoz, mintha dalárdisták volnának. Nos hát megmutatom nekik, hogy nagyobb bohém vagyok, mint ők, mert én meg merek házasodni.

A dolog különben elég szépen kezdődött. Bohém János rájött, hogy vannak asszonyok, akiknek a szeme sötétben világít; ami pedig Sárikát illeti, Sárika egyszerűen nem értette, hogy ő valamikor megvolt, élt, lélezett, nevetett, anélkül, hogy mellette egy barna bársony bugyogó lépdelt volna az utcán.

S a szolgálattévő angyal talán teljes igazoláshoz jutott volna, ha Bohém János egy szép nap ezt a fölfedezést nem teszi, hogy:

— Egy sziv, egy lélek, egy teríték: mindez gyönyörű. De két száj mégis csak többet eszik, mint egy száj. Csudálatos!

Adjuk meg Bohém Jánosnak, ami őt joggal megilleti, s valljuk meg, hogy: oda se hederített a dolognak. Az egyiptomi sovány hónapokban tovább is nyugodtan gyúrta papirba a földről felszedett dohánymaradékot, s kedélyén nem hagyott nyomot se a sok árverési hirdetés, se a kevés lipitai turó. Sárika azonban féltékenységgel elegendő réműlettel vette észre, hogy van egy ember, aki még nála is hivebben ragaszkodik az urához, s ez a kiturhatatlan vetélytárs, ez a sirig hú barát: az adó-végrehajtó.

E levente sűrű látogatásainak nyomán mindannyiszor egy-egy kis felleg jelent meg házaséletük egén, és Sárika, meglehetősen fellázadt volna a Gondviselés ellen, ha Bohém János, ilyen alkalmakkor, kellő világossággal ki nem fejté, hogy ő milyen rettenetesen nagy ember. De Bohém János nem maradt néma, s addig magyarázta ezt,

addig beszélt, beszélt, szavalt s értekezett, míg Sáríka elálmosodott s teljesen megadta magát a Bohém János sorsának.

*

Bohém János abból élt, hogy lilaszin szamarakat festett, amint ezek szomorúan tapossák a fekete avart, mialatt az alkonyodó nap csudálkozva néz le egy narancsszinű tóra. E lilaszin szamarak és narancsszinű tavak alá Bohém János majd azt írta, hogy: *Őszszel*, majd azt, hogy: *Esti hangulat*, de mindig ezt, hogy: 8000 frt. A nyolczezer forinttal azonban inkább csak a hiúságát kívánta megörvendeztetni, mert képei többnyire 72—74 koronán keltek el.

Világos, hogy e mellett szüksége volt némi mellékeresetre is, s ámbátor Bohém János csak egyetlen egy dolgot tartott férfihoz méltónak, nevezetesen a lilaszin szamaraknak a fekete avarba való beállítását: Sáríka nógatására gyakorta elvállalta józsef- és ferenczvárosi háziasszonyok selyemruháinak és smukkjainak jutányos megfestését is.

Csakhoggy mindannyiszor valami bős indulattal fogott hozzá ehhez a munkájához; modelljeit kajánul, még a valóságnál is csunyábbaknak festette, s fülbevalóiknak valami különösen egyéni vörös színt adott. Mikor egy kicsit szorgalmas volt, s a téli tárlatra négy vagy öt arczképpel is rukkolt ki: meg tudta gyűlöltetni a nézőivel az egész asszonyi nemet.

Viszont az asszonyi nem is meggyűlölte őt, kiváltképpen azok, akik e nemből leginkább érdekelhették volna. A ferencz- és józsefvárosi háziasszonyok sorra elfordultak tőle, hogy egy újabb talentumot karoljanak fel, aki mingen hölgyet gyűszű-szájúnak festett.

Szóval: a megrendelők fogynak, egyre fogynak. Vegyük ehhez a pénzpiacz kedvezőtlen helyzetét, s tüstént meg fogjuk érteni, hogy Bohém János és neje az idén nem utaztak el.

*

De Bohém János csak szegény, s nem szivtelen. Ellenkezőleg: gyöngéd férj ő, aki minden este elviszi a feleségét nyaralni. Mikor bealkonyodik, fölülnek a villamosra s átkocsiznak Budára. Az ember utazik egy kicsit s a déli vasut tájékán közelebb van Olaszországhoz. A *Trombitástól* a Lido már csak egy ugrás.

Nem is festenek rosszul a villamoson. Ha fiákeren ülnének, nászutazóknak vélné őket az ember. Sáríkaról senki sem nézné le, hogy egy hite és egy nyáriruhája, a Bohém János barna bársony ruhája meg éppen csudaöltözet. Mikor Bohém János előleg nélkül, porosan, puha kalapját szemére huzva tér haza az Epreskertbe a Ferenczváros sivatagából: barna bársony mezében anarkistának néznéd. De csak ki kell kefélni e csudálatos ruhát, s Bohém János szakasztott olyan, mint Lacy Gontran márki.

A nyaralás mindig egyformán kezdődik. Beülnek a *Rózsadomb*-hoz czimzett vendéglőbe, melyet János, szeretettel bár, de bírálattal, a »szemétdomb«-nak szokott nevezni. Az udvarban két eperfa áll; helyet foglalnak a fák között s nyomban két pohár sör jelenik meg az asztalon. Ebből, természetesen, azt következteti a kegyes olvasó, hogy a

kis Bohém Jánosné nyaralása rettenetesen egyhangu lehet. Nem. Bohém Jánosnének az élete folyása augusztusban: maga a változatosság. És aki elolvassa e rövid példázatot, meggyőződhetik róla, hogy: nem a hely teszi a nyaralást.

Nem mutathatjuk be az összes változatokat. De ime, hü leírása annak, mint hullámszik Sáríka élete, a *Rózsadomb* négy fala között, a szerint, amint a kínai háboru esetlegei a pénzpiacz helyzetét kedvezővé vagy válságossá teszik.

a) *Ha Bohém János urnak több pénze van harmincz forintnál.* Rák, liba, fogoly, pazar saláták, torta, turkesztán, szőlő. Aggodalmasan kínálják egymást: »Mért nem eszel? Megint nincs étvágyad?« Elérzékenyednek egy szegény kis leányon, s megveszik az összes képes levelezőlapjait. A nyolczvanas bor áldásos hatása alatt jóakarattal fogadják a kucséber közeledését; el akarnak játszani néhány hatost, hogy megörvendeztessék szegényt, de a szerencse, hiába, csak a gazdagokat kegyeli, s elnyerik a kucséber legszebb értéktárgyait. János, mint egy új Polykrates, próbára teszi szerencséjét s a »kosár«-ra játszik. Megnyeri s nagylelkűen visszaajándékozza. E jó ómen a fejébe száll; a jövőről kezd beszélni s a legujabb lilaszinű számról. A számar bőrére mindjárt pezsgőt akar rendelni. Sáríka egy kicsit ellenkezik, de aztán meggyőzeti magát. Hisz férjének voltaképpen ilyen ital dukál; akinek inspirációra van szüksége, nem ihatik sört vagy limonádét. János viszont érzi, hogy egy nagy stilű ember nem keresheti eléggé annak a kedvét, aki a rosszat is megosztja vele. Sajnos, a *Rózsadomb*-ban csak Roederer van és Clicquot, divatjamult pezsgők. Azért megisszák s kiböjtölik a többi vendégeket. Ekkor már a vak zongorás is pezsgőt iszik, s mivel a teremben senki, kint pedig Buda mélyen aluszik, János rágyújt kedves dalaira, arra, hogy: »Nem is legény, ki nem kondás!«, meg arra, hogy: »Engem rendőr visz be!...« A fejedelmi borraivalók szétosztása után fiáker hozatnak, s még haza se értek, Sáríka már azt suttogja a kocsiban, hogy: »Te édes, te kedves!«

b) *Ha Bohém Jánosnak a vagyona nem üti meg a husz forintot, de meghaladja a tizenötöt.* Már nem a mámor, hanem inkább a szelid ábrándok, a tanulságos beszélgetések, a csendes megfigyelések, az érzelmek hullámszásának és a higgadt előkelőségnek napja. Sok sör, hatvanas bor; külön-külön esznek, s közben megbeszélik a napi eseményeket. Kevesebbet beszélnek a jövőről; inkább elmerengnek a multon. Szemügyre veszik a szomszéd asztalok vendégeit; találgatják, hogy kik lehetnek, s mi az élettörténetök. Erről távollevő ismerősökre terelődik a beszéd; ezek kimélet nélkül megbélyegeztetnek. Ha a terem férfiakkal van tele, János előkelőbbnek szeretné Sáríkat; ha szép és fiatal asszonyokat is látnak, Sáríka ellenőrzi János minden pillantását, egyet elkap, s aztán egész este azzal játszik; mint a czicza a gombolyaggal. Ha Jánost a bor igen érdeklődővé tette, Sáríkából kitor a féltékenység: halk czivakodás. Háromszor is összekapnak, háromszor is kibékülnek, s villamoson mennek haza, olyan arczczal, mint jómódu építővállalkozó és neje.

c) *Ha szegény Jánosnak a készpénze mindössze öt forint.* Egy-egy pohár sör és asztali bor szódával.

Ketten esznek egy ételt, s bár mind a ketten nagyon éhesek, mind a ketten a jóllakottat szimulálják s kettejük közt az étel meghűl és ott marad. Ez fölingerli Jánost. »Mért nem eszik? Ugy tesz, mintha koplalnia kellene velem!« Dühében új ételeket rendel, amelyeket egyikük se eszik meg. Halk, de kitartó veszekedés. Elhatározzák, hogy gyalog mennek haza, de Sárika még Budán letörik. János folyvást kocsival kínálgatja, de csak egy makacsul szenvedő pillantás a felelet. Szótlanul kocognak egymás mellett. Jánost eszi a méreg s azt gondolja, hogy: »E nő nélkül most László Fülöp volnék.« Sáríkanak meg az jár a fejében: »Ha ez a mázoló nem téved az utamba, talán egy grófhhoz mentem volna férjhez.« János (magában): »Görnyedten járunk asszonyonyal a nyakunkon; a legény vigan ugrál.« Sárika (szintugy): »Minek házasodik meg az ilyen éhenkórász?!« Megérkeznek; Sárika úgy tesz, mint aki összerogy a fáradságtól, János áttelepül a másik szobába, s becsapja maga után az ajtót. »Mért is nem hagyom itthon, én lilaszin számár!« — morog, esetleg elég hallhatóan. Sárika lefekszik és eltűnődik: »Istenem, mi is lett volna, ha egy rendes, tisztességes Boehm Jánoshoz mentem volna feleségül?! Egy lépést se teszek vele, soha!« És másnap alig várja az időt, amikor szótalanul, egy kicsit még haragosan, megint csak megindulnak a *Rózsadomb* felé.

Ygrec.

Félmult időkől.

Hires érsekekről, püspökökről.

Nagyboldogasszony napján fénynyel, diszszel ünnepelte meg a magyar kereszténység 900 éves fordulóját.

Ebből az alkalomból nem lesz érdektelen néhány régi magyar főpap életéből egyet-mást elmondani, annál inkább, mert a magyar papok nagy része mindig előbb volt magyar, aztán katolikus.

A református fiuból konvertált Pázmány Péter óta és ő előtte is számos olyan főpapja volt hazánknak, akik nevüket örökre bevésték a történelembe, s a primások korában egy-egy Széchy Dénes, Vitéz János, Bakács Tamás mind maradandó érdemeket szereztek.

Pragmatikus sorrendbe szedni nem akarjuk, megteszi ezt az egyháztörténetíró, mi csupán néhány jellemző vonást akarunk egyikről másról elmondani.

*

Fényes főpapja volt az országnak Batthyány József, előbb kalocsai érsek, aztán esztergomi primás.

Pozsonyi palotája, egy pesti is, gyűlöhelye és közép-pontja volt az akkori arisztokracziának.

Pesten, a kecskeméti kapu mellett, remek parkjában *táncz ház* is volt, s Európaszerte beszéltek arról a bálról, amelyet 1792-ben, Ferencz császárnak magyar királylyá való koronáztatása alkalmából adott.

Csupa fényesség ragyogta be a termeket, délszaki növények díszítették a márványlépcsős feljárt, s a császári ház tagjai közül tizenheten vettek részt ezen az ünnepélyen, ami Batthyány Józsefnek kerek százezer forintjába került. Ferencz elődje, II. Lipót, és sógora, a nápolyi király

rendkívül szerették Batthyányt. Alacsony termete miatt sohasem nevezték másként, mint *a kis primás*.

Mikor Lipót koronázása után Széchenyi gróf követésbe menve Nápolyba, elvitte a királyi párnak a magyar koronázási emlékérmeket, a nápolyi király magyar ruhába öltözve fogadta a küldöttséget. Majd lakomára invitálta a magyar nemes urakat, s egy óriási nagy bilikomot véve kezébe, így kezdte szónoklatát:

— *Nagy bilikkommal, mint az én kis primásomnak van Pozsonyban, köszöntöm föl sógorom küldötteit s a nemes magyar nemzet ideérkezett fiait... Óriási hatást tett a nápolyi király szónoklata, Batthyány pedig, hogy fülébe jutott, két akó olyan tállyal borral kedveskedett a nápolyi királynak, ami abban az időben is valóságos kincsért.*

Batthyány József oly elragadóan tudott társalogni, hogy ahol ő megjelent, mintha valami varázslat alatt állott volna a társaság, mindenki csak őt nézte, őt hallgatta.

Tudománya rengeteg, s ha az egyetemre ment, az előkelő ifjak akkor szokásos *disputáira*, minden könyv, minden jegyzet nélkül vitatkozott a magas születésű tanulókkal. Kevésbé világi, de tudományra, hazafiságra nem állt hátrább szalai Barkóczy Ferencz, előbb egri püspök — még akkor nem volt egri érsekség — Orczy Lőrincznek, az örsi bölcsnek *szíves barátja*.

Alig volt magyar egyháznagy, aki a szorosán vett széplitteratúrát annyira szerette, annyira pártolta volna, mint ő.

Jótekonysága meg épen a mesével volt határos.

A Barkóczyak czimerében tudvalévöleg egy kiterjesztett szárnyu, fehér angyal van. Vonatkoztatással erre, jószívénél fogva, mint Eger püspökét egész egyházmegyéje csak *az angyal*-nak nevezte. Orczy Lőrincz pedig sohasem kezdte másként leveleit, mint, az én érdemem felett való *nagy angyalom*...

Tarna-Örsön gyakran megfordult egri püspök korában, s ilyenkor ünnep volt az Orczyak ősi házában. Egy alkalommal, mikor Barkóczy látogatóba jött (már primás volt akkor) épen otthon volt Orczy Lőrincz leánya, Orczy Zsuzsanna, Splény Gáborné is. Splény katona-ember lévén, az akkori háborus világban Zsuzsanna gyakran tartózkodott otthon, sőt gyermekeit is többnyire Örsön tartotta. Valának pedig szép számmal és ez a végletekig gondokba merítette a különben pezsgő szellemű, eleven, jókedvű asszonykát. A katona: ágyutöltelék — vagyona valami nagy nem volt Splény Gábornak, így bizony nem ártott egy kicsit a jövőt előkészíteni.

Nagyban várták Barkóczyt, s amilyen szépen lehetett, úgy földiszították az Orczy-kastélyt.

Zászlókkal, virággal ékesítették a tornácot, este pedig *lángzó fény golyótkákal* röpitettek föl a levegő égbé, valamint az ablakokba is *kivilágosított írásokat* raktak.

Orczy Lőrincz s néhány fiatalabb poéta ékesebbnél-ékesebb verseketeket fundáltak ki. Latinul, magyarul, csak Spléyné ablakában volt egy német vers. Semmi czifrázás nem hangzott abból, egyszerűen szíve óhaját fejezte ki benne Zsuzsanna, akinek minden vágya az volt, hogy hatalmas protektort nyerjen gyermekeinek. Hangzott pedig a transparent verse következőképen:

*Die kleine Excellenz
Macht der grossen Eminenz
Ihre tiefste Reverenz
Und empfiehl in hoch Dero Krampeln
Ihre vielen Ramsamperlen.*

A bohókás vers olyan kaczagásra fakasztotta a komoly egyháznagyot, hogy csakugy harsogott a tarna-

örsi kastély. Aztán Barkóczy megígérte, hogy gondoskodni fog a Splény gyermekek neveléséről; ebben a halál azonban meggátolta, mely 1765-ben véget vetett áldásos életének.

A magyar klérus egyik legfényesebb, leggavallérabb alakja Migazzy Kristóf gróf, a bíboros főpap.

Mária Tereziának, Lotharingi Ferencznek egyaránt kedvence; neve a históriának számos lapján áll.

Migazzy olyan gavallér-ember volt, hogy bravurjairól számos szájhagyomány maradt fel. Ilyen a többek közt a Migazzy-Burg keletkezése.

Egy izben Mária Terézia Váczon volt látogatóban.

Migazzy egyik délután sétakocsizásra vitte magas vendégét, s az egész udvari kíséret egy remek erdős helyen állapodott meg, amely előtt lassu méltósággal hömpölyögtek a Duna hullámai.

A királynő egy pillanatra megállt, elmerült a fölséges vidék nézésébe, aztán így szólt:

— *Ha Vácra jövök — mindig itt szeretnék lenni!*

Másnap Mária Terézia körutra indult, amelyet hatvan napra tervezett.

Migazzy kardinális fölhasználta az időt.

Vácra, Győrből, Komáromból a legügyesebb ácsokat, kőműveseket hozatta, Bécsből a diszítókat, kertészeket, s mire letelt a hatvan nap és Mária Terézia visszaérkezett Vácra, már büszkén állt az idillykus erdei palota.

A királynőt a kardinális ismét kikocsikáztatta s mikor az általa dicsért helyre értek, a gavallér-főpap bársonyvánkoson nyújtotta át királynőjének az épület kulcsát.

Migazzy valósággal szórta a pénzt, s Vác emelkedését elsősorban az ő püspökségének köszönheti.

A főpapok közt az uralkodóházból származó Károly Ambrus főherceget legelőbb kellett volna talán megneveznünk. A szelid lelkületű ifju oly korán lett váczi püspök, hogy az őt üdvözlő theológusoknak így szólt:

— *Habetis episcopum scientia et etate vobis ferem...*

Alig volt huszonnégy éves, mikor már Esztergom primási székében ült, de az irigy végezet korán elmetszette élete fonalát. 1809-ben, Tatán halt meg, ahol, a napoleoni hadjáratok idejében, a magyar nemesi fölkelés alatt, az egész udvar Eszterházy gróf vendégeként tartózkodott.

Noha csak püspök volt, rendkívüli áldozatkészsége, nagy tudása miatt emlékezetet érdemel Andrassy Antal, aki 1780-ban foglalta el a rozsnyói püspöki széket.

Az alacsony, de szellemre nagy, törhetetlenül erős jellemű főpapot, Kazinczy Ferencz így említi *Pályám emlékezete* című művében:

»Andrassy nem vala gazdag püspök, és mégis sok jót tett a szegénysorsu tanulókkal. Gondolkozása a mai, lelke a rómaiaké...«

Ő róla szól az *Applausus*, egy latin nyelvű óda, mely mint Rózsnyó kinevezett püspökét így üdvözlí:

*Örvengy Rózsnyó, mert minden jó böven reád áradott,
Midőn oly nagy Méltóságú Pásztor néked adatott,
Üdvösséges legelőre kivezeli Juhait,
És minden balesetektiül védelmezi nyájait.*

Igazi pap volt és katói jellem. Midőn egy izben egy bizonyos házassági ügyben kiadott körlevelét legmagasabb helyen kifogásolták, s őt annak megváltoztatására — püspöki széke veszélyeztetésének terhe alatt — felhívták, később volt püspöki javadalmaitól megválni, s a rozsnyói ferenczrendűek zárdájába vonult el. Később visszadták javadalmait, de ő nem fogadta el, s zárdában végezte életét 1799. november 12-én. Tetemei a rozsnyói

székesegyházban nyugsznak, s a következő epitaphium örökíti emlékezetét:

*Andrassy püspököt a sors letette itt,
Az Eg lelkét bírja s fizeti tetteit.
Kis testben nagy lélek, Pap és Adakozó
Özvegygel jöttévo, árván szánakozó,
Boldog föld, a mely őt gyomrába vehette,
Kevélykedhet a keő, a mely őt fedhette...*

*

Fényárban usznak Krasznahorka ormai. Az Andrassy nemzetség a kereszténység kilencszázados fordulóján örömtüzet gyujtat. Párázatos köd száll alá a vidékre, meghajolnak a hársak a lomha szélben, s mintha az emberbe beléköltöznék valami édes, kimondhatatlan boldog nyugalom: *Sursum corda!*...

Vicomte Letorière.

INNEN-ONNAN.

△ **Falstaff Tapolczán.** Hát az bizony így esett. Azt gondolta magában: Tapolcza a néppárté volt, Tapolcza a néppárté maradjon. Minek küzdeni az erősebb ellen? Minek hódítani háromnegyed esztendőre? A liberálistus nem veszít s a néppárt nem fog haragudni. És jöttek a jelöltek, hogy ők hivatalos jelöltek akarnának lenni, de Falstaff a hordó alá feküdt és azt mondta: *Alszom.* A néppárt pedig diadallal bejárta Tapolczát és dicsérte Széll Kálmánt: az a mi emberünk. De hogy-hogy nem, két nappal a választások előtt összebujtak a függetlenségiek, akik reformátusok, a liberálisok, akik nem kormánypártiak, meg a zsidók, akik nem katolikusok s egy-kettőre minden feltűnés és minden láрма nélkül leszavazták a néppártot. Lón nagy meglepetés. Micsoda győzelem! — Győzelem? mondja Széll Kálmán, akkor én is ott leszek. És előbujt a hordó alól, kivonta a fringiját és nagyokat hadonászva kiáltá: ez az én művem. A hordó árnyékában is tudok győzni, de ime látjátok a kardomat, tehát küzdöttem vitézül. Ezt a választást én csináltam, ugy-e, nem is sejtettétek? Hiába, én már ilyen vagyok, ahol én vagyok, ott van a győzelem!

* * *

¶ **A rátóti kovács.** Rátót rehabilitálva van. Ő kegyelmeségének nagyon fájt, hogy minden régi rátóti adoma tulajdonképen ő ellene irányul, s valahány anekdotás könyv van, abban mindegyikében van egy történet a rátóti lencséről, a rátóti létráról, a rátóti tehénről, a mi egy rátótinak épen nem kellemes megemlékezés. Egy félhivatalos lap most anekdotát ír a rátóti kovácsról s zárójelben lojálisan hozzáteszi, hogy »nem ám a vasmegeyi Rátóttról, hanem a veszprémmegyeiről van szó«. A vasmegeyi rátótiak — így kell a sorok közt olvasni — okos, derék és szellemes emberek, de a veszprémmegyeiek azok az ügyefogyottak és ostobák. Milyen jó, hogy olyan miniszterelnökünk van, aki még a geografiával is törődik, aki nemcsak félhivatalos lapokat, hanem félhivatalos anekdotás könyveket is informál. Ha ő nincs, akkor az anekdotákra sose világít rá a jog, törvény és igazság szent lángja, s ha egy vasmegeyi rátóti adomán nevetünk, tulajdonképen súlyos közjogi hibába estünk. A reform remélhetőleg szélesebb körökre is terjed, s közelebb a következő rektifikált adomákat kaphatjuk:

A nap és a szél. Egyszer a nap és a szél fogadtak, melyikök tudja előbb a pusztán járó vándor köpönyegét leteremteni. (Megjegyezzük, hogy ez a szél semminemű összeköttetésben sincs Széll Kálmánnal, a m. kir. miniszterelnökkel,

a kinek puritán gondolkozásáról különben sem tehető fel, hogy fogadjon. A szél veszprémmegyei volt, Széll pedig vasmegyei)... (Az anekdota tovább folyik és befejeződik.)

A boglári zsidó és az Isten. A boglári zsidó természetét annak idején elverte a jég, pedig az istenfélő honpolgár minden nap imádkozott az ő Istenéhez. Megesvén a baj a zsidó így kiáltott fel:

— Egyezzünk ki Jehova. (Intra parenthesin, ez a ki-egyezés nem tévesztendő össze azzal a korszakos munkával, amely Széll Kálmán vállaira nehezedik. A kinek csak egy csöpp közjogi tudása van, beláthatja, hogy a boglári zsidónak nem volt joga Ausztriával kiegyezni. Ezt a herkulesi művet Széll Kálmán hozta tető alá)... (Az anekdota tovább folyik és befejeződik.)

Az anekdoták — az bizonyos — így sokkal mulatságosabb és közjogilag is, geográfiailag is kitünően konstruáltak lesznek, amit elérni Széll Kálmán eddigi legszerzetesebb műve volt.

* * *

△ **A követek.** Nagy az öröm Európában, hogy a pekingi követek jóegészségben föl vannak szabadítva. Csak minden államnak egy-egy palotájában káromkodik éktelenül egy-egy teljhatalmu diplomata: Ó, a gazok, ó a ravasz kinézerek! Pedig tudhattam volna, hogy nem lehet bennük bizni. Ugy tettek, mintha minden pillanatban föl akarnák falni a követeket s most tessék, életben vannak és szabadok. Már most mit csináljunk? Miért kérjek elégtételt, véres és tehermentes, négy-száz kilométerekben kifejezhető elégtételt? — Csak az egyik államban dörzsöli vigan kezét az egyik teljhatalmu diplomata: Bravó, Ketteler, lefőzted a kollégákat. Nem vártad be, míg tetszik majd fölapritani a követeket, mint olyanokat, hanem elébe vágta a logikának is és fölnégyeltetted magadat külön. Haha, a többi él, a többi szégyelheti magát. Hol is van a térkép? A többi hitvány hódító önző fráter, akiknek nincs jog-czimük, de én nem tágitok; nekem elégtétel kell Kettelerért, ó, a derék Ketteler! Kap egy vörös sasrendet.

* * *

* * **Jim Morgan.** Valószínűleg a legszegényebb Morganok közül való, akinek neve olyanformán hangzik az amerikai versenytéren, mintha nálunk egy Erlanger vagy Dreher nevét huzná fel a jockey-jelző táblára. Denique Morgan kitűnő lovas, akinek főereje, hogy: post equitem sedet atra cura — egy krajczár nélkül jött Magyarországra szerencsét próbálni. A próba sikerült, az amerikai Rotschild kitűnően bevált s ma már az egész vásárcsarnok rája teszi nehezen összegyűjtött garasait. Milyen különös a népszerűség: mikor az amerikai először galoppozott végig a tribün előtt — úgy ült a lovon, mint a majom a nagy dobon — harsogó kaczagás fogadta s ez ismétlődött, mikor másodszor feküdt a ló fejére. De harmadszor már győzött s a nevetés elmúlt, s negyedszer is győzött s akkor már olyan tomboló éljeneket kapott, hogy Küry Klára az ő helyében négyszer megismételte volna a lovaglást. A közönségnek egyszerre megvolt a kedvence, amelyet, miután Adamsot kifütyölték, Rumboldot és Valaseket eltemették, rég kerestek. Jim lett a nap hőse, Jimre esküdtek a sportsman borbélyok és fizetőpinczerek, Jimnek irtak leveleket könnyen lelkesedő hölgyek, Jim szoritotta ki az ujságból a tanítók közgyűlését. Ki gondolt volna Rumboldra, ki Valasekre, akik elhagyatva, elfeledve pihennek a bécsi temetőben? Dresszüket más huzta fel, lovaikat más lovagolja, tapsaikat más inkasszálja, s róluk már csak a tapasztaltabb fűszerkereskedősegek tudják, hogy voltak. Die Todten reiten schnell — különösen, ha azok a halottak oly kitűnő lovasok, mint Rumbold és Valasek.

* * **A párisi érmek** úgy potyognak, mint torma után a könyvek. Cspipós torma volt a párisi utazás, a párisi helypénz, a párisi információs tiszteletdíjak stb., de meg is van a haszna, az ordók keresztül-kasul röpkülnek a magyar pavillonokon. Ha azt a temérdek medáliát bepakolják és vasutra rakják, tanácsos lesz három lokomotivot fogni eléje. Bizay bárónak, a füredi bálók híres förtenczerének nem volt annyi kotillonja, ahány érem hozzánk jut. Ami igaz igaz, a flastromokban a francziák nagyok. Ordóik, úgy mondják, gyönyörűek s a perzsa saharany napja halvány mécsvilág ahhoz a bronztömeghez képest, amely egy harmadosztályu érem ábrázatán ragyog. Harmadosztályu? Ki az az ember fia, aki konstatálni tudná, a bronzérem tulajdonképp hanyad rangu. A párisiaknak volt annyi eszük, hogy a kitüntetések alapító oklevelét gondosan eltitkolják. Ki-ki magyarázza a bronzát vagy ezüstjét úgy, ahogy akarja; akinek tetszik, annak lehet a mention honorable grand prix és fordítva, aki akarja a medáliát berámázhatja vagy a kravátlíja alatt viselheti, akinek tetszik a kalapja mellé tűzheti vagy a térdén hordhatja, akinek tetszik annak vemhes, akinek nem tetszik, annak nem vemhes. Azt soha senki megtudni nem fogja, hogy egy-egy párisi kitüntetés milyen érdek-meknek felel meg, s akik ez ideig utána kutattak, a megörüléshez közeledtek. Csak egy kétségtelen, s ez az, hogy a párisi ordósó egy szép multu, sok érdemekre visszatekintő medáliát a mult örvényébe taszított. A Medsidje-rend dicsőségének vége, mindörökre vége.

IRODALOM.

Az utolsó novella.

A mi szegény, szerencsétlen bajtársunk, Papp Dániel, *A Hétnék* legbuzgóbb, leglelkiosmeretesebb munkatársa volt. A kötelességen kívül igaz szeretet, barátság és odaadás fűzte e laphoz, amelynek hat esztendőn át volt támasza, büszkesége. Mikor a betegség már ágyba döntötte s ajtaja küszöbén ott rémlett a halál, ránk gondolt és czeruzát, árkust véve, írni akart. Utolsó krónikája a Zeppelin léghajójáról irt cikk volt, utolsó novellája pedig az *Apró történetek*, amelyek hat hete láttak napvilágot *A Hétnék*ben. Két kis fiáról írta ezt a három kis képből összetett elbeszélést, amelyből *A kis dadogót* — az utolsó novelláját — alább közöljük. Akkor már nagy beteg volt s az orosz lázat, amelyről beszél, valójában a halál hírnökének hívták. A haldokló gazdag ember vagyonát testálja gyermekére, a magyar író tollával hagy neki emléket. Adja isten, hogy a kis Papp András csak olyan derék ember legyen, mint apja, aki igazi író és igazi szülő volt, még utolsó napjaiban is, megtört szemmel, haldokló testtel a családja és a szent hivatása felé nyujtotta jobbját, azt a derék, becsületes és oly szerencsétlen kezét.

A kis dadogó.

Vasárnap reggel mélyen érzékenyit a harang; ugyanily kongó Bé-keket hallgattam egykor egy vén monostor alatt, meszsze, meszsze. A harang tavasszal egészen másképp szól, talán akkor szomorú legkevésbé: délibabokat kong a levegőbe. A felhők meghasadnak, s az orgonából, melyre ablakomból látok, fehér bárányok kergetőznek a réten; a kápolnák és kőkeresztetek alatt rózsa-színű mezei virágok huzódnak meg, pásztorsipok zengik tul az ércnyelveket, s egy alacsony falusi templom árnyában az ember maga is ott áll, vasárnapi ruhában, kezében lilimbotocskával. Ó, ez a harang!... A fiukat is, csupa bizonytalanul szinezett alakot, ott remegteti a harang

a meszszeségben; gyűrt zubbonykájuk paszomántjait nem látom tisztán, de a kis szőke fejeket megaranyozza a nap, s az arcok előtt faragott kalamárisok hadonáznak; e puhafából készült, régies tolltartók, amelyek becsavarás közben nyikorogtak, mint a nürnbergi tölcser. Bizonyosan még sokan emlékeznek rájuk. A könyvkötő rendszeren az esztergályossal csináltatta őket, aki csigadiszitményekkel és füstött violákkal ékesítette a tokocskákat, s Gocsmárnak is ilyen kalamárisa volt, a kis dadogónak... Ő, ez a harang! Most még jobban hallom a szavát, mert negyedik Endre belökte az ajtót s betotyog hozzám, fehér túllökénykéjében, piros flanel-czipőcskében. Negyedik Endre — közönségesen András — a mi kisebbik fiunk, s azokra a pufók, kerek szemű fiucskákra hasonlít, akik a francia gyermekfestők tájképein békalencséken ülnek. Midőn mosolyog, az orra széttertyed, mint egy kis fehér sátor, s én mindenre mondom, hogy Hermesznak nem volt szebb orra... A harang kong, kong, negyedik Endre közelebb csoszog hozzám s az ágyam fejénél a sétatotom után akar nyulni.

— Atyuskám! — kiáltja és kérően mosolyog rám.
— Mit akarsz?
— Bototot.

Felkőnyökölök a párnára — a betegség után most először van, hogy nem szédül a fejem — s András elé odatartom a pálczát. — Mit akarsz? — kérdezem tőle másodszer.

— Bototot.

Teremtőm, ez a gyermek megismétli a végső szótagot! Tehát dadog. Dadogni fog, mint a kis Gocsmár; a kis Gocsmár, akinek csigás kalamárisa a kék violákkal, itt tánczol a szemem előtt; a szegény vörös fiucska, akit én csufoltam legjobban a dadogásért.

— Piczikém, mondd: bo-tot.

— Bototot.

Negyedik Endrének sejtelve sincs róla, hogy miért kell annyiszor ismételnie a kérést. »Mi ez?« — gondolja magában. — »Ez az ur ellenmondás nélkül szokott nekem ideadni mindent, amit csak kérek tőle: czeruzát, kezelőgombot, gyufaskatulyát, czilindert, s egyes kisebb fajtájú képeket a falról; egyáltalában mindent, amit a nap bármely szakában tetszik megkivánnom. S most ezt a hitvány megypálczát próbálja megtagadni tőlem?«... Negyedik Endrét elfutja a jogos indulat, fölemeli a tenyerét és rápaskol a karomra: — Bototot! kiáltja. — S én már nem felelek neki; visszadőlök a párnára, s fülemben mély duruzslás kél. Ama híres kábultság, melyet emlékeztetőnek hagy hátra az orosz láz, mint egy súlyos bársonytakaró borul a főre, s a csukott szemre pajkos gyermekek rajzolódnak. A halavány fiucskát kergetjük, a kis vörshajut, aki minduntalan leül a melissza-bokréták közé az árokpartra, és megfenyeget bennünket a kalamárisával: »Vigyázz«... Azt akarja mondani, hogy följelent bennünket a tanár urnak, de még ezt a rövid mondatot sem tudja eldadogni a szegény Gocsmár. S a harangszó vékony csöngéssé válik, a szőke gyermekfők egy fatornyocska alatt gomolyognak, hol a földabrosz előtt szótlanul áll a kis Gocsmár. Azt kellene mondania: »Rotterdam!« De ez egyszerűen lehetetlen kívánság, s a tanár ur hosszú, gombos nádpálczájával mégis folyton a földabroszra mutat s erővel azt akarja, hogy mondja ki a szegény Gocsmár. Egyszerre rengeteg nevetés harsan föl és összedönti a fatornyocskát. A gyermek ismét a melisszák közt piheg s a térképen keresi a holland várost, de ez már nem a régi Gocsmár, hanem az én fiacskám; »Rotterdam« akarja mondani, de csak a szájaszélét mozgatja s kétségbeesetten néz le hozzám a sirba. Így üzük és nevetik az én kis dadogómat.

Egy nehéz sóhajtás... Erős férfilépések zajára nyitom ki a szememet, a szobába belép a doktor s András az ágyam előtt diadallal mutatja neki a pálczát. Fejét a kis gipszkinézerek módjára ingatja, miközben a most lefolyt eseményről világoztatja föl az orvost:

— Elvettem... bototot...

— Hallja, ez a gyermek dadogni fog.

— Ej, dehogy. Husz hónapos korában Pitt sem beszélt másképp — mondja az orvos. — A gyermek, midőn beszélni kezd, duplázza a szótagot s ez meg is marad, például az olyan népfajoknál, amelyeknek később is gyermeteg az intelligenciájuk. A busmanok, teszem, a többes számot mindig szótagismétléssel fejezik ki; ha a kunyhó nekik egyes számban »pukk«, — akkor kunyhók = pukk-pukk.

— Bandi tehát nem fog dadogni. — Elmosolyodom. Mily távolról kellett venni a bizonyítást! Afrikából.

— Hogy vagyunk?

— Egészen jól vagyunk. Egy kis csirkehúst is fogunk ebédelni, mert Bandi nem busman, tehát megmenekült a dadogástól.

KÖZGAZDASÁG.

A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank ez év első felében elért üzleteredményéről a következő mérleget teszi közzé: Nyereség- és veszteség-számla. Teher. Az ügyvezető igazgatóság, a hivatalnokok és szolgák fizetése 436,386 K. 37 fill. Költségek: irodabér, irodai kiadások, nyomtatványok, bélyegek és egyéb költségek 294,882 K. 24 fill. Adók 181,335 K. 78 fill. Leírások különféle követelésekből 19,147 K. 41 fill. Leírások leltári beszerzésekből 7850 K. 68. fill. Az 1900. I. félévi nyereség 3.025,051 K. 36 fill., ehhez az 1899-ik évi nyereség-áthozat 735,019 K. 50 fill., összeg 3.760,070 K. 86 fill. Nyereség. Nyereség-áthozat az 1899-ik évből 735,019 K. 50 fill. Tiszta kamatjövödelem 2.197,971 K. 46 fill. A banképület jövödelme 21,327 K. 64 fill. Nyereség a jelzálog üzletről: illetékek és nyereség eladott czimletekből 589,088 K. 77 fill. Különféle jutalék 408,888 K. 74 fillér. Nyereség külföldi váltók és pénznemek után 137,650 K. 22 fill. Nyereség értékpapírokon és szindikátusokon 230,872 K. 66 fill. Váltóüzletünk, fiókjaink és kommanditok nyeresége: A befektetett tőke kamatainak és a kezelési költségek levonása után 278,754 K. 35 fillér. A lefolyt félév számadása a nyereség-áthozat hozzászámítása nélkül 3.025,051 korona 36 filléryi tiszta nyereséget (a tőkenek 20·17%-os kamatoztatását) vagyis elenyésző eltéréssel az előző évvel egyenlő eredményt mutat (a mult 1899. évi első félév tiszta nyeresége a nyereség-áthozat nélkül kerekszámokban 3.021,000 koronát tett). A mérlegben csak a folyó üzlet nyeresége, valamint a bécsi Vereinigte Electricitäts-Actien-Gesellschaft részvényeire gyakorolt opcióiból származó nyereség van elszámolva. Ellenben a bank közreműködésével a Rimamurányi vasmű-részvénytársasággal, valamint az Egyesült Építő és Ipar-részvénytársasággal megkötött tranzakciókból eddig realizált nyereségek későbbi elszámolásnak tartattak fenn. A lefolyt félévben a kereskedelmi bank igen kielégítő eredményre pillanthat vissza; különösen örvendetes jelenség a bank saját czimleteiből eladott jelentékeny mennyisége, mely czimletekből a bank 24·2 millió koronát helyezett el, mely összegnél a visszavásárlások már levonattak, úgy hogy az a tiszta eladási mennyiséget fejezi ki. Ez összegben nagy részben szerepelnek az új 4½%-os; névértékben visszafizetendő községi kötvények, melyeknek bevezetése ez év tavaszán teljes sikerrel történt. A záloglevelek és községi kötvények forgalma jelenleg 232 millió koronára rug. A kereskedelmi bank ügykörének állandó szaporodásáról tanuskodik még a betétek állományának további emelkedése 4 millió koronával, mi által a betétek összege — ide nem számítva a kormány és a hatóságok betéteit — 118 millió koronára emelkedik. A mérleg, valamint az egyéb közzétett adatok összességükben képét nyújtják annak, hogy a

bank föladatának s jövedelmezőségének magaslatán megmarad és hogy kedvezőtlen általános üzletviszonyok jövedelmeit csökkenthetik ugyan, a nélkül azonban, hogy az általános tevékenység sikere ezáltal érintetnék.

The Gresham életbiztosító-társaság Londonban. E társulat 51. évi jelentése, mely az 1899. évi december 31-én befejezett üzletéről szól és a részvényesek 1900. évi május 16-án tartott rendes közgyűlése elé terjesztett, rendelkezésünkre állván, következő főpontjait közöljük. Az 1899. évben 5838 kötvény 56.097,103 korona tőkeösszege-ről lett kiállítva. A díjbevételek, levonva a visszbiztosításért fizetett összeget, 23.899,199 korona 08 fillérre rugtak, mely összegben a 2.579,705 korona 56 fillért tevő első évi díjak bennfoglaltatnak. A kamatszámle mérlege a lefolyt üzleti évben 3.937,671 korona 71 fillért tett ki és a társaság jövedelmét a díjbevételekkel együtt 30.835,870 korona 79 fillérre emelte. A társaság az elmúlt évben 11.245,943 korona 64 fillért utalványozott oly követelések alapján, melyek életbiztosítási kötvényekből eredtek. Lejárt házassági és vegyes biztosításokra 4.162,779 korona 22 fillért, visszavásárlásokra 1.341,299 korona 21 fillért fizetett ki a társaság az elmúlt évben. A biztosítási és járadékalapok a lefolyt üzleti évben 8.112,412 korona 25 fillérrel gyarapodtak. Az aktívák főösszege 1899. december 31-én 177.060,451 korona 23 fillérre rugtak. Tőkebefektetések: 471,489 korona 87 fillér az angolbank alapjaiban, 370,357 korona 77 fillér indiai és gyarmati kormányok értékeiben, 34.890,435 korona 99 fillér idegen államok értékpapírjaiban, 11.637,149 korona 65 fillér vasuti részvények, elsőbbségek és garantáltak, 73.378,442 korona 62 fillér vasuti és egyéb kölcsönkötvényekben, 16.615,572 korona 20 fillér a társaság ingatlanaiban (ezek között van a társaság budapesti háza), 5.807,529 korona 95 fillér jelzálogokban, 13.397,416 korona 62 fillér a társaság kötvényeire nyújtott kölcsönösszegekben, 1.829,591 korona 12 fillér pénztári készletben és folyószámlán és 13.862,465 korona 44 fillér különböző értékekben.

Az »Anker«, élet- és járadék-biztosító-társaság (Magyarországi vezérképviselőség: Budapest, VI., Deák-tér »Anker-udvar«). 1900. július havában benyújtott a társaságnál 844 ajánlat 3.624,058 kor. biztosított összegre és kiállított 737 kötvény 2.957,640 kor. összegre. — A befolyt díjak összege 1.129,088 kor., a kifizetett károké 171,293 kor. — A január-július havi időszak alatt benyújtott 5879 ajánlat 29.882,307 koronára és kiállított 5319 kötvény 26.053,344 koronára. Díjakért bevételt 9,327,063 kor. Károkért kifizetett 1.311,255 kor. — A haláleseti biztosításoknál A. osztályterv szerint a nyereségy-osztalék az elmúlt évben az évi díj 25%-át tette ki. A vegyes- és takarékpénztári biztosításnál B. osztályterv szerint az összes befizetett díjak 3%-a fizetett ki nyereségy-osztalék gyánánt. A társaság vagyona 1899. december 31-én 134 millió kor. Biztosítási állomány 500 millió kor. Eddigi kifizetések összege 221 millió kor.

A Nemzeti balesetbiztosító részvénytársaság f. év július havában 924 drb balesetbiztosítási kötvényt állított ki, melyek halálesetre 5,290,033 kor., rokkantság esetére 10,838,533 kor. és mulékony keresetképtelenség esetén 4950 kor. napi kártalanításra biztosított összegről szólnak. Ugyanezen időszakban összesen 860 baleset és pedig 12 haláleset, 49 rokkantsági eset és 799 mulékony keresetképtelenségi eset jelentetett be fentnevezett társaságnál.

HETI POSTA.

Nemo. Szívességét köszönjük. Ha minden bakocskát számon tartanánk, a *Times* hasábjait kéne átkölsönöznünk. Ezeket pedig már a többi lap igénybe vette, hogy Széll Kálmán beszédeit lenyomathassa.

E—s. Aki így tud verselni, az ne faragjon rébuszokat. Várjuk a jobbat. Üdv.

Sz. J. Ezt a verset nem érdemelte meg szegény Liebknecht.

H. J. Nem jó fordítás.

H. E. A muzsának röpiülni kell. Ha a kerekei csikorgását halljuk, akkor tudjuk, hogy nem Istennő, hanem masina, ha mindjárt ügyes és érzékkel szerkesztett gép.

I. L. A névtelenség nem volna hiba, nagyobb baj a muzsa névtelensége. Verse különben így fejeződik be:

Állító mondat életünk
De egykor meghalunk
S kérdőjelül mered hullánk a végén.

Az interpunctiónak bizonynyal ez az első költői feldolgozása. Ha ezzel a ténynyel bééri, úgy nem hasztalan forgatta a pennát.

F. J. Az a vers bizonyára rossz volt. Nincs annyi időnk és helyünk, hogy minden verset igtassunk, számon tartunk és külön elbiráljunk.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **KISS JÓZSEF.**

Főmunkatárs: **KÓBOR TAMÁS.**

Kiss József összes költeményei

Első olcsó kiadás. Ára bérmentve küldve 1 frt 60 kr.

Megrendelhető A HÉT kiadóhivatalában.

SZÉNÁSSY, HOFFMANN ÉS TÁRSA

párisi és lyoni selyemgyári raktára, Budapest, IV., Bécsi-utca 4.

Raktárunkon található a legszebb és legnagyobb választék divatos selyemkelmék, csipkék és szalagok, valamint gyöngytülldiszek pointlac ruhák és poinlac kelmékből. Fekete, fehér és színes selyemkelmék 85 krtól 14 frtig. Foulard-, Pongis- és Satin Liberty-selymek 65 krtól kezdve. Angol mosóselyem 80 cm. szélességben 1'25 krtól kezdve. — Mintákkal kívánatra készséggel szolgálunk.

Royal szálloda. Budapest.

A főváros leglátogatottabb étterme.

Esténként az elite-közönség és a művészvilág

találkozó helye.

Minden este czigány-zenekar.

Smidt Károly, igazgató.

Weiner és Grünbaum Budapest, Váci-utca 2.

Egyéves önkéntesek

részére küld díjtalanul árjegyzéket

Egyéves önkéntesek

részére készíti a legelegánsabb egyenruhákat

Egyéves önkéntesek

részére sorozási kérvénymin-tákat díjtalanul küld

Egyéves önkéntesek

részére legolcsóbban készíti az egyenruha-felszerelést

Egyéves önkéntesek

részére minden katonai ügyben díjtalanul ad felvilágosítást

Egyéves önkéntesek

részére ujabban kiadott utbaigazítási könyvét díjtalanul küldi.

Weiner és Grünbaum Budapest, Váci-utca 2.

Kurczk és Tsa
Photozinkografiai műintézet
készíti a legjobb Clichéket mindennemű nyomtatványhoz
Budapest, VIII. Szentkirályi-utca 13